

UNIVERSITAT
POLITÀCNICA
DE VALÈNCIA

UPV ANY ZERO

UN RECORREGUT PELS SEUS ORÍGENS (1968-1977)

Testimonis de la primera Junta de Govern

Fernando Romero i Carlos Gracia
Coordinadors

Editorial
Universitat Politècnica
de València

UNIVERSITAT
POLITÀCNICA
DE VALÈNCIA

UPV ANY ZERO

UN RECORREGUT PELS SEUS ORÍGENS
(1968-1977)

Testimonis de la primera Junta de Govern

Fernando Romero Saura i Carlos Gracia López
Coordinadors

Editorial

Universitat Politècnica
de València

Universitat Politècnica de València

Rector Francisco Mora Más

Coordinació

Fernando Romero Saura

Carlos Gracia López

Edició

Editorial Universitat Politècnica de València

Disseny i maquetació

Enrique Mateo, Triskelion Disseny Editorial

Impressió

By Print Percom S.L.

© dels texts: els autors

© 2019, Editorial Universitat Politècnica de València

www.lalibreria.upv.es / Ref.: 6497_01_01_01

ISBN: 978-84-9048-762-4

Dipòsit Legal: V-1237-2019

L'Editorial UPV autoritza la reproducció, traducció i difusió parcial de la present publicació amb finalitats científics, educatius i d'investigació que no siguin comercials ni de lucre, sempre que s'identifique i es reconega degudament a l'Editorial UPV, la publicació i els autors. L'autorització per a reproduir, difondre o traduir el present estudi, o compilar o crear obres derivades del mateix en qualsevol forma, amb finalitats comercials/lucratives o sense ànim de lucre, haurà de sol·licitar-se per escrit al correu edicion@editorial.upv.es.

Presentació

Els inicis de la Universitat Politècnica de València

En qualitat de rector d'aquesta Universitat, és motiu de gran honor presentar aquest llibre que ha sigut creat amb motiu del 50 aniversari de la fundació de la Universitat Politècnica de València (UPV), sota el títol: *UPV Any zero. Un recorregut pels seus orígens (1968-1977)*.

Des de la valuosa perspectiva de les persones que van formar part de la primera Junta de Govern de la Universitat Politècnica de València (UPV), aquesta iniciativa ens permet recórrer els inicis de la fundació de la UPV, a través dels records i testimoniatges de les persones claus en la seua creació, i donar a conèixer de primera mà els difícils reptes assumits.

Aquest llibre posa l'accent en la dedicació i el gran esforç realitzat per les primeres persones involucrades en la fundació de la UPV, pels importants desafiaments que van haver d'enfrontar, i per l'empremta que han deixat en aquesta Universitat.

Els inicis són difícils, i la UPV va nèixer en una època plena de canvi social i polític. No obstant això, aquesta adversitat ha contribuït a formar el caràcter que bé defineix la UPV: innovador, tenaç i adaptable als canvis, per a crear la Universitat Politècnica de València que avui coneixem, de prestigi internacional i reconeguda per la qualitat de la seua docència i investigació a nivell mundial.

En els 50 anys d'història de la UPV, s'han mantingut diversos valors, i des del principi, la comunitat universitària ha sigut conscient de la importància de la formació integral de l'alumnat. Tothom compromés amb el nostre permanent encàrrec de transmetre, generar i transferir coneixement, per a procurar una societat millor.

M'agradaria agrair el valuós treball realitzat per totes les persones que han fet possible la publicació d'aquest llibre, que ens permet conservar una detallada memòria dels inicis de la nostra benvolguda UPV. La Universitat som totes i tots: qui va estar ací, qui està i qui estarà, i vull aprofitar aquesta ocasió per a recordar i agrair la labor de les persones que sempre formaran part de la història de la Universitat Politècnica de València.

Francisco Mora Más
Rector Universitat Politècnica de València

Índex

Introducció	7
-------------------	---

Primers rectors de la UPV

Semblança de Rafael Couchoud Sebastiá

<i>Primer rector de la UPV</i>	12
--------------------------------------	----

El rector Rafael Couchoud vist pel professor Rosendo Roig	16
---	----

Diari	17
-------------	----

Semblança de Marcos Rico Gutiérrez

<i>Segon rector de la UPV</i>	20
-------------------------------------	----

Marcos Rico entrevistat per la periodista Meritxell Broch amb motiu del 50 aniversari	24
--	----

Testimonis dels membres de la primera Junta de Govern de la UPV

José Juárez Mateos

Vicerector de la UPV (1973-1977), rector de la UPV per substitució

<i>reglamentària (gener-setembre del 1978)</i>	32
--	----

Germán Marco Ponce

Gerent de l'Institut Politècnic Superior de la UPV (1969-1986),

<i>gerent de la Universitat de València (1987-1995)</i>	36
---	----

Fernando Romero Saura

Secretari general de la UPV (1975-1978),

<i>professor emèrit (des del 2010)</i>	50
--	----

Vicente Delgado de Molina y Juliá	
<i>Director de l'Escola d'Enginyers de Camins (1968-1979)</i>	68
Testimoni de Vicente Delgado de Molina	69
Francisco Ruvira Senent	
<i>Director de l'Escola d'Enginyers Industrials (1968-1976)</i>	74
Testimoni de Francisco Ruvira Senent.....	75
José Luis Manglano de Mas	
<i>Director de l'Escola d'Enginyers Industrials (1976-1979).</i>	82
Carlos Gracia López	
<i>Director de l'Escola Universitària d'Enginyeria Tècnica Agrícola (1974-1976).</i>	
<i>Professor emèrit (des del 2014).</i>	88
Sergio Campos Ferrera	
<i>Director de l'Escola d'Enginyeria Tècnica d'Obres Públiques</i>	
<i>d'Alacant (1971-1980)</i>	102
 Entrevista a Vicente Fullana Serra	
Vicente Fullana Serra	
<i>Catedràtic de l'Escola d'Enginyers de Camins (1978-1999).</i>	
<i>Professor emèrit (des del 1999)</i>	110
Entrevista a Vicente Fullana Serra.....	111
 Decrets de l'etapa inicial (1968-1977)	
 Ministres d'Educació i Ciència que van visitar la UPV en els seus primers anys	
 Galeria d'Imatges	

Introducció

Pròxim el 50 aniversari, en una conversa amb el rector Francisco Mora, va sorgir la iniciativa que els qui havíem format part de la primera Junta de Govern de la UPV poguérem fer presents uns quants records i testimonis, certament antics, que, d'alguna manera, permeteren girar els ulls a aquells vacil·lants inicis i, així, tenir un coneixement més precís de l'itinerari recorregut.

En aquella època en la qual calgué fer front a freqüents i importants reptes, és quan es va formar el genoma de la UPV que, en certa manera, havia de forjar el caràcter de la institució.

Les persones passen i les institucions resten. Les coses que no es plasmen en un moment precís es poden perdre per sempre. Podria dir-se que hi ha fins i tot una certa obligació moral de deixar constància d'aquells trets o situacions que poden completar el paisatge conegut. Tota comunitat humana, tota institució té el dret i el deure d'estar en possessió de la seua pròpia història, en la qual es narren els començaments, les fites decisives i els anhels configuradors d'identitat.

En una efemèride tan significativa, sembla justificat que els qui ocupàvem algun càrrec acadèmic de gestió en aquella època inicial hàgem reflexionat sobre quines aportacions podríem reunir a fi de completar, si de cas, allò que ja s'ha publicat sobre la història de la UPV. En definitiva, vam acollir gustosament aquella invitació.

Al juny del 1968 es crea l'Institut Politècnic Superior. L'Institut es transforma en Universitat Politècnica al març del 1971, formada per les quatre escoles tècniques superiors d'Agrònoms, d'Arquitectura, de Camins i d'Industrials. Al juny de l'any 1971 s'aproven els estatuts provisionals de la nova universitat.

El curs 1972-1973 passen també a formar part de la UPV cinc escoles universitàries valencianes que ja existien: Escola d'Enginyeria Tècnica Agrícola, Escola d'Arquitectura Tècnica, Escola d'Enginyeria Tècnica Industrial d'Alcoi, Escola d'Enginyeria Tècnica Industrial de València i Escola d'Obres Públiques d'Alacant. A partir de llavors s'estableix, per l'aplicació progressiva dels estatuts provisionals, la primera Junta de Govern de la Universitat que és completada amb la representació dels nous centres esmentats. Aquesta Junta de Govern correspon al mandat del rector Marcos Rico Gutiérrez (del 1973 al 1977) i durant el període del 1973 al 1976 hi van pertànyer els professors següents:

Vicerectors: José Juárez Mateos, José María de Juana Sardón (1975) (†) i Agustín Alfaro (1976) (†).

Gerent: Germán Marco Ponce.

Secretari general: Fernando Romero Saura (1975).

Director de l'ETS d'Enginyers Agrònoms: José María de Juana Sardón (†).

Director de l'ETS d'Arquitectura: Miguel Colomina Barberá (†).

Director de l'ETS de Camins, Canals i Ports: Vicente Delgado de Molina y Juliá (†).

Director de l'ETS d'Enginyers Industrials: Francisco Ruvira Senent (†) i José Luis Manglano de Mas (1975).

Director de l'EU d'Arquitectura Tècnica: Pablo Navarro (†).

Director de l'EU d'Enginyeria Tècnica Agrícola: Antonio Sánchez Capuchino (†) i Carlos Gracia López (1974).

Director de l'EU d'Enginyeria Tècnica Industrial de València: José Calandín Guzmán (†) i Vicente Tortosa la Casta (1975) (†).

Director de l'EU d'Enginyeria Tècnica Industrial d'Alcoi: Octavio Candela Carbonell (†).

Director de l'EU d'Obres Públiques: Sergio Campos Ferrera (1971).

Director de l'Institut de Ciències de l'Educació: José Luis Castillejos Brull (†).

Els membres d'aquella primera Junta de Govern, testimonis avui del cinquanta aniversari i autors dels relats que formen aquest document, són:

Marcos Rico Gutiérrez, *rector*

José Juárez Mateos, *vicector*

Germán Marco Ponce, *gerent*

Fernando Romero Saura, *secretari general*

José Luis Manglano de Mas, *director d'escola tècnica superior*

Carlos Gracia López, *director d'escola universitària*

Sergio Campos Ferrera, *director d'escola universitària*

A més, s'hi afigen a títol pòstum els testimonis següents:

Rafael Couchoud Sebastiá, mort el 1990, president de l'Institut Politècnic Superior (1968-1971) i primer rector de la UPV (1971-1972). N'oferim una semblança personal a partir de les dades que la família ha tingut l'amabilitat de proporcionar-nos, cosa que els agraïm profundament.

Vicente Delgado de Molina, mort el 2005, director de l'Escola d'Enginyers de Camins des dels inicis i membre de la primera Junta de Govern. L'any 1973 va deixar escrit un important relat que incorporem al document.

Francisco Ruvira Senent, mort el 2007, director de l'Escola d'Enginyers Industrials des dels inicis i membre de la primera Junta de Govern. Va escriure el magnífic relat *La Universidad Politécnica de Valencia: una aventura en los años 60*, editada per la UPV l'any 2000, d'on s'ha extret alguna aportació d'indubtable interès.

Finalment, s'hi incorpora el valuós testimoni de Vicente Fullana Serra, professor emèrit de l'Escola Tècnica Superior d'Enginyers de Camins, Canals i Ports qui, sense pertànyer a la Junta de Govern, va exercir un paper crucial en la implantació territorial de la UPV.

Fernando Romero Saura y Carlos Gracia López
Coordinadors

Primers rectors de la UPV

Semblança de

Rafael Couchoud Sebastiá

Primer rector de la UPV (1968-1972)

Crida l'atenció la figura de Rafael Couchoud, que va exercir un paper fonamental, no exempt de diverses dificultats, en l'engegada de l'Institut Politècnic Superior (IPS), manque, en els papers publicats, de referències a la seua personalitat i a la manera d'encarar la missió que li havien encomanat. Pot explicar aquesta manca el fet que la seua permanència al capdavant de la institució no va arribar a cinc anys i que a partir del 1973 la seua tasca se centra a Madrid, on va ocupar càrrecs importants en l'administració pública.

Va nèixer a València l'any 1914. La descendència del matrimoni la componien tres xiques i dos xics, Rafael era el menut dels dos germans. Desgraciadament, el pare i la mare van morir quan Rafael cursava el batxillerat a l'Institut Lluís Vives de València. En acabar-lo va decidir traslladar-se a Madrid i cursar la carrera d'Enginyer de Camins, cosa que pogué fer gràcies a la inestimable ajuda d'una tia.

Quan esclatà la Guerra Civil era a València i es va enrolar en la Subsecretaria d'Armament i Construcció en l'exèrcit republicà. Obté el títol d'enginyer de camins, canals i ports l'any 1940. Va ser destinat a la Confederació Hidrogràfica del Segura, on treballa del 1940 al 1956 i dirigeix diversos projectes com ara el Pla d'aprofitament integral de la conca alta del Segura del 1941, el projecte i les obres del pantà del Cenajo, el projecte del pantà de Santomera (amb el qual va obtenir el doctorat), l'aprofitament hidroelèctric del pantà de la Fuensanta i el Pla de regadiu de la conca baixa del riu Segura. Va donar un gran impuls a la construcció dels canals del Taibilla. El 1957 es va incorporar a

la Direcció General d'Obres Hidràuliques, on ocupà els llocs de secretari general tècnic, subdirector general i director general d'Obres Hidràuliques.

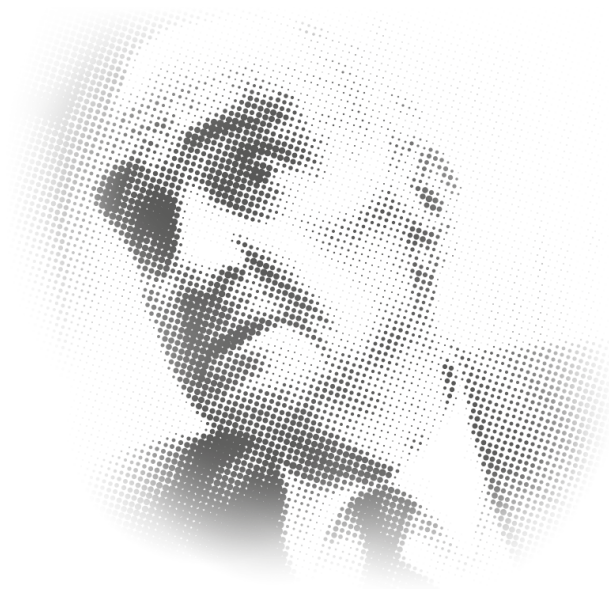
Dels beneficis que es van derivar dels seus plans d'aprofitament hídric, en dóna compte l'agraïment que la població de Callosa d'en Sarrià va expressar dedicant un carrer a l'enginyer Rafael Couchoud Sebastià.

Publicat el Decret llei 5/1968, de 6 de juny, pel qual es creava l'Institut Politècnic Superior de València, el ministre Villar Palasí li proposa l'encàrrec de posar-lo en marxa. Així, es trasllada a València i comença a establir contactes informals amb diversos membres dels col·legis professionals d'enginyers, de l'Ajuntament, la Diputació i el Govern Civil, entre d'altres, a fi de donar a conèixer el projecte. L'ambient general en què s'obrirà camí aquesta important iniciativa no és de gran entusiasme, més aviat d'una certa indiferència. El Decret 1865/1968, de 27 de juliol, nomena Rafael Couchoud Sebastià president de l'Institut Politècnic Superior de València. Va cessar en el càrrec pel Decret 232/1973, de 9 de febrer.

Un article publicat a *Las Provincias* (25-05-2008), firmat per F. P. Puche i titulat, "Politècnica, un part complicat de mena", tracta el difícil ambient polític del país on la institució hagué d'obrir-se pas.

El final de l'article conté un judici de valor que ara ve a tomb. En relació amb la publicació del decret llei de fundació de l'IPS, diu:

"Cal dir que València va ser tímida en el reconeixement. A penes un telegrama de gratitud de l'alcalde Rincón de Arellano va ponderar l'encert de la decisió

i el canvi que representava per a València l'embrió d'allò que havia de ser la Universitat Politècnica. Un mestre exemplar, Rafael Couchoud va ser el director o rector del que es va denominar Institut Politècnic al principi. València encara deu un gest de gratitud a aquest bon valencià”.

El mateix autor (*Las Provincias* 26-05-2008), testimoni presencial, aporta una dada que adorna la personalitat de Couchoud:

“Convocar una roda de premsa a València, un 20 d'agost, és una candidatura ferma a parlar enmig del desert. Però el flamant president de l'Institut Politècnic Superior, Rafael Couchoud Sebastià, tenia més moral que l'Alcoià i el dia esmentat del ja llunyà 1968, tres o quatre periodistes ens vam citar a la porta del seu despatx, un racó habilitat en aules provisionals de l'antiga Escola d'Agrònoms, a Blasco Ibáñez. «Passen, passen. Potser fa una miqueta de calor»”.

“Convocar una roda de premsa a València, un 20 d'agost, és una candidatura ferma a parlar enmig del desert. Però el flamant president de l'Institut Politècnic Superior [...] tenia més moral que l'Alcoià [...]”

F. P. Puche continua dient:

“Couchoud, qui després vaig tenir l'ocasió d'entrevistar dues o tres vegades més, era un home tan suau com convincent, tan segur com capaç de generar confiança... Els primers *llençols* que vaig poder veure dels primers ordinadors de targetes perforades eren el seu argument de treball més sòlid... Invertia en el futur amb les dades que cada nit irradiava l'Escola d'Investigació Operativa...”.

“[...] era un home tan suau com convincent, tan segur com capaç de generar confiança...”

No obstant això, a aquest domini de la naixent tecnologia informàtica, sorprenentment se n'hi afegia un altre de molt diferent i imprescindible en aquells moments: el coneixement dels *secrets* de l'administració pública. Ho conta Ruvira:

“Rafael Couchoud, a causa de la seua professió d'enginyer i de l'estada en l'administració de l'administració com a director general d'Obres Hidràuliques, posseïa un perfecte coneixement de les tècniques legislatives. Així fou com, qui escriví aquestes línies juntament amb els altres directors de les diverses escoles, ens vam veure agradablement convertits en amanuenses de lleis o reglaments que després apareixien en el butlletí oficial, redactats en part, a la sala de visites del director de l'Escola d'Enginyers Agrònoms o en el mateix domicili del president” (Ruvira, *op. cit.*, p. 18).

Les tasques que hagué d'afrontar el prorector –així es designa el càrrec en el decret llei de creació de l'IPS–, van ser diverses i hagueren de fer-se amb gran urgència perquè les previsions eren començar les classes el mes d'octubre d'aquell mateix any. Per tant, calia organitzar els ensenyaments, buscar professors, situar les instal·lacions i crear una incipient estructura administrativa.

Després del cessament com a rector de la UPV, va ser nomenat director general de Programació i Inversions al Ministeri d'Educació i Ciència i president dels plans II i III de desenvolupament de les Illes Canàries, també va ser vicepresident del Canal d'Isabel II de Madrid i quan es jubilà ocupava el lloc de director de la Inspecció General de Serveis del Ministeri d'Obres Públiques i Urbanisme.

Va morir a Madrid el 1990.

Notes biogràfiques

El rector Rafael Couchoud vist pel professor Rosendo Roig

Passats 50 anys, no seria tasca fàcil descriure amb un cert detall els aspectes destacables de la seua personalitat com a president de l'IPS i posterior rector de la UPV. Afortunadament, hem pogut disposar d'una inestimable font facilitada també per la família de Rafael. Es tracta d'un diari escrit per Rosendo Roig, professor de la Facultat de Filosofia i Lletres a qui es va demanar col·laboració per a impartir una assignatura de contingut humanístic (Teoria de l'Expressió) i més tard es va encarregar també de la publicació d'una revista dins del mateix IPS titulada *CQD* (*Como queríamos demostrar*). També va ser l'encarregat d'organitzar, a l'edifici provisional, la primera biblioteca de la UPV. El relat de Rosendo Roig conté apreciacions molt interessants sobre la personalitat de Couchoud, vistes amb una fina percepció psicològica. Ens limitem a transcriure el diari de Rosendo Roig en allò que es refereix a Rafael Couchoud.

Diari

Setembre del 1968. Facultat de Lletres

El Dr. Sr. Ricardo Marín m'ha cridat i m'ha exposat la possibilitat d'impartir una assignatura a l'Institut Politècnic. M'indica que vaja a l'Escola d'Enginyers Agrònoms i que pregunte per un cert Rafael Couchoud.

L'endemà

Avui he conegut el Sr. Rafael Couchoud. La primera sorpresa és que és valencià. Amb aquest cognom m'imaginava que era un enginyer importat de L'Ecole Polytechnique de Paris. Com a mínim és valencià i, a més, parla valencià! És tot un senyor, té aspecte de gran senyor. És alt, una mica flac, vesteix de gris, pocs cabells blancs, a penes gesticula, és molt precís en la conversa. I, sobretot, té el que avui se'n diu «ulls dialogants». Ha sigut concís, immediat i ràpid. Vol que explique per als enginyers «La cultura de l'expressió». Dependré dels doctors Marín i Castillejos.

Octubre del 1968

A l'Escola d'Agrònoms les coses em van bé. L'assistència d'alumnes és massiva. L'assignatura és optativa, però, pel que veig, interessa. He tornat a parlar amb el Sr. Couchoud. Li he exposat una sèrie de plans: crear una revista, muntar una miniescola de cinema científic, portar conferenciant cultural, etc. Li he demanat un despatx... etc. M'ha atès molt bé. Els horaris són rígids. El sistema d'ensenyament és molt nou; a mi em fa l'efecte de molt tecnificat. Diuen que el nou edifici prompte estarà llest.

Octubre del 1968

La Revolució del 68, el Maig francès, ací no ha arribat encara. Els alumnes cada dia em causen més bona impressió. La mitjana és molt alta; a més, sembla que són faeners de mena. Alguns es ressenten del sistema.

Novembre del 1968

Avui he tingut una llarga conversa amb el Sr. Rafael Couchoud i, per primera vegada, m'ha deixat una miqueta perplex. Estic en la Universitat des del 1945, quan em vaig matricular en l'aleshores Universitat Central de Madrid. I el Sr. Rafael es comporta diferent. És generós, sempre treballa per a trobar solucions, és molt positiu en el vocabulari, note com un superàvit d'elegància, crec que és seriós i intel·ligent, més que no un home «dur». No sé si el Sr. Rafael coneix el «ramat» universitari. Sempre és un plaer parlar amb ell, sempre ets tu qui s'acomiada.

Sense data

Ja som al nou edifici. Ja tinc uns quants amics entre el professorat de l'Institut Politècnic, que crec que, d'un moment a l'altre, potser anys, es dirà Universitat Politècnica. Diuen que el ministre Villar Palasí té en molta consideració el Sr. Rafael. Malament...

Nadal. Madrid. Teatre Arlequín

He assistit a una representació d'una obra de Pemán, «Los tres etc. de Don Simón», i en el descans he trobat el Sr. Rafael Couchoud. Ens hem alegrat molt de veure'ns. M'ha promès que això de tenir un despatx per a Teoria de l'Expressió és un fet, i que puc començar a moure això de crear una revista. Crec que sí... que la idea que tinc d'ell va perfilant-se. Aquest Sr. Rafael és un «creador universitari», amb tots els avantatges i tots els riscos. Mai no se m'havia ocorregut que un enginyer tinguera una imaginació tan positiva.

Principi d'abril del 1969

La pedra angular en què es basa la mentalitat del Sr. Rafael Couchoud és el fi amor de servei als altres. Aquest home, i ho he pogut observar, “estima” els altres. Vol, estima el professorat però exactament igual que estima els alumnes i, de manera especial, els subalterns. És tot un senyor. Però aquesta qualitat, aquesta finor, caritativa i pràctica, gens teòrica, em sembla que és molt perillosa per a un cap, com ho és ell. Aquest home “creu” que els altres poden i deuen fer les coses per les bones i que les faran.

Estiu del 1970

El Sr. Rafael m'ha concedit una borsa de viatge per a visitar el CERN a Suïssa i dur actú informació que siga útil als alumnes, que són la seua obsessió. Els valencians d'enginyeria no sé si sabran agrair el que fa per nosaltres, els valencians.

També he visitat Holanda on, en un centre de la Philips, m'han proporcionat els textos de Teoria de l'Expressió que ells apliquen als seus enginyers. Els traduirem i, així, enriquiran més les classes, que continuen amb molta assistència.

Desembre del 1971

Ja ha eixit la revista, la primera revista de la Universitat Politècnica. Es titula CQD (Como queríamos demostrar). Jo en sóc el director i el meu nomenament ha eixit al BOE. Aquesta revista és de divulgació i comunicació estudiantil. Però hi ha un pla nou: crear una nova publicació d'investigació científica per als professors.

Primavera del 1972

Ho ha dit la televisió avui: el Sr. Rafael Couchoud ha sigut nomenat pel ministre d'Educació i Ciència «una cosa així» com economista del Ministeri.

Breu: el Sr. Rafael deixa de ser rector de la Universitat Politècnica de València.

Més breu: el Sr. Rafael se'n va.

Per les mateixes setmanes

El vicerector, Sr. Marcos Rico, ha passat a funcionar com a rector.

Uns quants dies després

Una comissió de professors de la Universitat hem anat a Madrid a veure una cosa així com una exposició de vídeos. Perquè un dels plans del Sr. Rafael era modernitzar els sistemes d'ensenyament i el nou rector no hi està en contra. Hi ha hagut vagues. Crec que exactament una el 7 de març. Per a la portada de la revista he aconseguit que el ministre Villar Palasí ens dedique una fotografia. Tot, és clar, a través del Sr. Rafael.

Semblança de

Marcos Rico Gutiérrez

Segon rector de la UPV (1973-1977)

Marcos Rico Gutiérrez naix a València el 1935. Estudia enginyeria agrònoma a l'Escola de Madrid. Després d'una curta estada a la Secretaria General Tècnica del Ministeri d'Agricultura, on es va ocupar de dissenyar l'enquesta per al primer cens agrari d'Espanya, va optar per ocupar una de les poques places de professor de laboratori finançades per l'OCDE, a fi de potenciar els ensenyaments pràctics en les denominades en aquell temps escoles especials d'enginyers, en les quals, llevat d'honroses excepcions, prevalien els ensenyaments teòrics sobre pissarra.

Entre 1960 i 1964 va muntar el primer laboratori de genètica que va tenir l'Escola d'Agrònoms de Madrid al mateix temps que publicava treballs de recerca en la revista de l'Institut Nacional d'Investigacions Agràries (INIA) i preparava la càtedra que va obtenir al juny del 1964, a l'edat de 29 anys, denominada *Càtedra de Genètica, Citogenètica i Millora Animal i Vegetal* de l'Escola Tècnica Superior d'Enginyers Agrònoms de València (ETSEA). Va ser la tercera càtedra ocupada a l'Escola. Els altres professors eren interins o contractats temporals.

Tot i que l'Escola de València es va crear el 1959, encara no disposava d'instal·lacions adequades i les classes s'impartien en dependències de l'Estació Tarongera que pertanyien al Centre Regional de Llevant de l'INIA.

En aquella època, la dedicació laboral a l'INIA, i en qualsevol altra destinació de l'administració pública, era compatible amb l'exercici d'una càtedra, cosa

molt recomanable perquè les escoles d'enginyeria amb pocs mitjans limitaven la tasca investigadora dels seus docents. Així, el 1968 va quedar vinculat a l'Estació d'Horticultura i posteriorment a la Unitat Tècnica de Suport del Centre Regional de València de l'INIA. Una cosa semblant va succeir amb altres professors que els anys següents van obtenir càtedra.

Al juny del 1968 és nomenat director de l'Escola. Aquell mateix any es crea l'Institut Politècnic Superior (IPS).

Des del 1965, l'Escola d'Agrònoms s'havia traslladat a un nou edifici de l'actual passeig de Blasco Ibáñez. El nou director, amb dedicació, obstinació i una gestió eficaç, va anar aconseguint dotacions per a laboratoris i tallers i s'incrementaren les plantilles de professorat i personal auxiliar. S'hi anaven incorporant professors numeraris. S'afrontaven nous plans d'estudi (pla del 1964). I el centre creixia en dimensió i complexitat.

El nou director, amb dedicació, obstinació i una gestió eficaç, va anar aconseguint dotacions per a laboratoris i tallers i s'incrementaren les plantilles de professorat i personal auxiliar.

A causa del centralisme imperant en aquell temps, se succeeixen els viatges a Madrid a fi d'agilitar tràmits i aconseguir ajudes. Són viatges freqüents i ràpids, generalment en el seu cotxe. En una ocasió comentava l'oficial major de l'Escola, Antonio Gil, que el que més temia era haver d'acompanyar el director a Madrid per carretera, perquè en poc més de tres hores es *plantava* allà. És l'any 1968, amb aquells cotxes i carreteres. Així és Marcos, pur nervi, confiat en la seua capacitat i decidit a aconseguir l'objectiu, en aquest cas dotacions per a l'Escola.

També va manifestar, des que va arribar a l'Escola, interès per la computació per a processar les nombroses dades que es tracten en el camp de l'agronomia quan s'embrèn un treball experimental de recerca. En aquell temps, els llenguatges de programació i les gegantesques computadores a penes s'usaven per a aquestes finalitats. Amb el seu equip de col·laboradors, va oferir cursos de formació a tot el professorat que ho desitjara i va incorporar aquesta faceta a la docència. Era una visió de futur a la qual el temps ha donat la raó.

I arriba la trobada amb l'IPS. No va ser fàcil. De primer, l'ocupació d'espais per a encaixar un alumnat extra durant quatre semestres, també cal tenir en compte les necessitats d'un altre col·lectiu de professors i, sobretot, ajustar-se, i en un cert sentit sotmetre's, als nous criteris de l'Institut Politècnic que lògicament incloïa l'Escola d'Enginyers Agrònoms.

Quan l'any 1971 l'IPS passa a ser UPV, el president de l'Institut, Rafael Couchoud, insigne enginyer de camins i alt funcionari en l'administració, és designat rector de la nova universitat. Nomena vicerector Marcos Rico. Sens dubte, aquesta relació que a penes va durar dos anys va ser molt positiva. Es van acostar posicions i van anar unificant criteris en benefici de la Universitat.

Marcos Rico es veu implicat directament en la gestió d'una universitat que afegia a les quatre escoles tècniques superiors –bagatge fundacional de l'IPS–, les cinc escoles universitàries d'enginyeria tècnica, amb circumstàncies molt diverses, les unes centenàries i les altres recents. El campus s'amplia. El govern del conjunt de centres amb necessitats diferents exigeix un exercici continu d'equilibri en l'establiment de prioritats i accions.

Al febrer del 1973, després del trasllat a Madrid de Rafael Couchoud, destinat a ocupar càrrecs en l'administració, Marcos Rico és designat rector de la Universitat.

Rafael Couchoud, per la seua banda, probablement va entenenent i assumint la complexitat d'una universitat. L'equip rector ara ha d'interactuar amb altres agents interns de la institució: els equips de direcció de cada escola, els claustres de professors, la representació d'estudiants, el personal d'administració i serveis, etc.

Dos anys més tard, al juny del 1975 es convoquen eleccions a rector segons els estatuts en vigor i, de nou, és nomenat rector, ara amb el suport majoritari del cens electoral. Va ser, doncs, el primer rector de la UPV escollit pel Claustre de la Universitat.

Al desembre del 1976 és escollit conseller del Regne per votació secreta entre tots els rectors de les universitats públiques d'Espanya els quals, pel fet de ser rectors passaven a ser procuradors a les Corts de l'època. Aquelles Corts es van autodissoldre al juny del 1977 per a donar entrada al nou sistema polític que ara tenim. No va tenir cap funció efectiva com a membre del Consell del Regne, tot i que segons el reglament li corresponia la secretaria del Consell perquè es tractava del membre més jove.

La marxa definitiva a Madrid com a subdirector general d'Investigació Universitària es produeix el 1977. Als dos anys, sent ministre d'Educació i Ciència Luis González Seara, va ser proposat per ell mateix i nomenat per l'executiu per al càrrec de director general de Política Científica, i contribuí des d'aquest càrrec a gestionar la major part dels centres públics d'investigació del país.

El canvi de gabinet i l'escàs interès per la política el van portar a tornar a la seua escola d'origen, on ocupà la seua càtedra i després el Departament de Producció Animal fins que es va jubilar, al juny del 2005, i posteriorment fou nomenat professor emèrit.

Entrevista

Marcos Rico entrevistat per la periodista Meritxell Broch amb motiu del 50 aniversari

Quan i com arriba a la UPV?

Vaig arribar a València el mes de juny del 1964, tenia 29 anys i acabava d'obtenir la càtedra de Genètica, Citogenètica i Millora Animal i Vegetal, dos mesos després d'un antic alumne meu que va obtenir la càtedra d'Alimentació Animal, Juan Francisco Gálvez Morros. Llavors ni existia la UPV ni el seu predecessor, l'Institut Politècnic. Només hi havia l'Escola d'Enginyers Agrònoms amb tres catedràtics; i els altres professors eren encarregats de curs, incloent-hi el director de l'Escola. El tercer catedràtic era el prestigiós Eduardo Primo Yúfera, químic i director de l'Institut de Química Agrícola. L'Escola d'Arquitectura per aquell temps sols era un embrió que va nàixer com a apèndix de l'Escola d'Arquitectura de Barcelona.

L'Escola d'Agrònoms impartia les classes a la residència de l'Estació Tarongera de Burjassot, lloc on pocs anys abans els alumnes de l'Escola d'Agrònoms de Madrid, com jo mateix, passàvem uns quants mesos a fi de conèixer l'agricultura mediterrània, especialment l'horticultura i els cítrics. Com a anècdota diré que les meues primeres classes, vaig fer-les en el que havia sigut un dels dormitoris de la residència i mancava del mínim exigible, fins al punt que vaig dur pel meu compte, prestats de l'Escola de Madrid, 20 binoculars i un microscopi per a muntar les classes pràctiques.

Una altra anècdota va ser que poc després d'arribar-hi, crec que als dos anys, em van escollir director de l'Escola d'Agrònoms de València, ja situada al passeig de València al Mar, en l'edifici que es va cedir a la Universitat Literària i que ara és l'Escola d'Infermeria.

L'anècdota va ser que en una pantomima que es va fer a l'Escola de Madrid l'any 57 amb motiu d'una vaga (increïble en aquells anys) per la creació de l'Escola d'Enginyers Agrònoms, jo representava el director de l'Escola de València, i un gallec de la meua promoció, Adolfo Martínez, representava Franco, i en la inauguració de l'Escola, Franco començava el discurs dient: "Espanyols, enginyers tots...".

Aquestes anècdotes mostren el profund corporativisme de les escoles especials d'enginyers en aquella època, en què tots els diplomats tenien, si ho desitjaven, un lloc d'alt funcionari a l'administració, a imitació de les grans escoles franceses, que eren escoles d'alts càrrecs de l'administració i amb més de cent anys d'existència.

Aquest estatus encara es manté en part a França, on ha canviat poc el sistema d'ingrés, consistent, igual que ho era a Espanya, a cursar durant uns quants anys cursos de preparació per a ingressar en Camins, Mines i Agrònoms. La mitjana d'anys emprats en l'ingrés, en el cas d'Agrònoms de Madrid en la meua promoció, era de més de sis. Paral·lelament eren les retribucions esperables en els diplomats, que fàcilment duplicaven o triplicaven les dels diplomats de Matemàtiques, Físiques, Químiques etc., per no parlar de les dels diplomats en Dret o fins i tot Medicina i, encara més, els llicenciats en humanitats.

Què recorda d'aquell moment de gestació de la Universitat?

De la gestació, poc puc dir-ne, excepte la decisió de les autoritats educatives de trencar la dicotomia entre les escoles especials i les universitats clàssiques que anava forjant-se feia anys. La gestació no va ser un moment. El part sí. La gestació va ser un procés deliberat i llarg i sempre he pensat que va tenir més de negatiu que de positiu. Al meu parer, l'ensenyament tècnic s'hauria d'haver

democratitzat sense suprimir les escoles superiors i els seus mètodes de selecció. Avui ens queden a Europa les grans *Écoles* franceses i l'ETH a Suïssa que ha donat una plèiade de premis Nobel. Com a digressió, permeta'm dir que tot país com cal ha de tenir centres per a formar les seues elits, cosa que avui fan els millors MBA del món, quasi tots, però no tots, saxons.

Al meu parer, l'ensenyament tècnic s'hauria d'haver
democratitzat sense suprimir les escoles superiors i els
seus mètodes de selecció.

Com van rebre les escoles d'Agrònoms i Arquitectura la integració en l'Institut Politècnic?

Les escoles d'Agrònoms i Arquitectura de València van rebre positivament la creació de l'Institut Politècnic de València. Era un prestigi per a la ciutat i comportaria la creació de nous centres d'ensenyament superior, la dotació corresponent de places docents i de recursos econòmics, encara que la implantació va ser molt diferent en els tres que es crearen, Madrid, Barcelona i València. A Madrid i a Barcelona, encara que no tant, va ser pràcticament paper mullat. A València va ser diferent perquè des del primer moment la integració dels centres en una unitat superior va ser una realitat gràcies, entre altres coses, a tenir un campus comú.

Per què es presenta a rector i com va viure la seua elecció?

No em vaig plantejar ser rector, m'hi vaig veure abocat perquè venia d'on venia i era on era. Encara que jove, era catedràtic, havia dirigit una escola i havia participat en la integració de les noves i les dues existents i, en certa manera, tractava de continuar sent fidel a l'esperit de les velles i benvolgudes escoles especials, com sempre he volgut mantenir. La meua primera elecció de rector no va ser tal, sinó una designació del ministre, Villar Palasí, a proposta del meu predecessor, Rafael

Couchoud Sebastià, i de la Junta de Govern. La segona m'hi vaig sentir obligat per tal de canviar radicalment la forma d'elecció, que donava entrada principalment als alumnes i personal administratiu i de serveis i tenint en contra molts dels meus companys de l'Escola d'Agrònoms per mesures que vaig haver de prendre per evitar el canibalisme d'aquesta Escola sobre les noves. L'Escola d'Agrònoms tenia totes les places dotades i les altres continuaven amb encarregats de curs i sense cap dotació de personal docent, i l'única solució que em va oferir el Ministeri per a equilibrar el desenvolupament de les noves escoles era desdotar temporalment les places d'Agrònoms no cobertes a fi de dotar alguna plaça a les noves escoles, i ho vaig fer sabent que no agradaria gens en Agrònoms. El resultat de les urnes crec que va legitimar les meues decisions.

Recorda la primera promoció (1973)?

És impossible no fer-ho. Es tractava de contrastar el comportament dels diplomats, que va ser com esperàvem. Resultats positius.

Com es vivien des del Rectorat els conflictes socials?

El Maig del 68 no va tenir pràcticament cap efecte a la UPV. Els estudiants ja en tenien prou amb els estudis. Els alumnes més activistes provenien de la Universitat Literària. No vaig permetre mai que accions polítiques violentes alteraren el funcionament diari de la UPV, sense dubtar a cridar la força pública perquè desatlojara als esvalotadors que van embrutar una vegada amb pintades les parets d'un centre públic d'ensenyament.

No vaig permetre mai que accions polítiques violentes alteraren el funcionament diari de la UPV [...]

Això sí, vaig fer repintar les parets danyades i col·locar grans plafons per a ús de qui volguera fer-ne ús, amb la garantia que, fóra el que fóra, no s'arrancaria cap paper, consigna, fullet o manifest, però tot dins d'un ordre. Va funcionar.

[...] amb la garantia que, fóra el que fóra, no s'arrancaria cap paper, consigna, fullet o manifest, però tot dins d'un ordre. Va funcionar.

La UPV va optar per la incorporació de la selectivitat (1974-1975). Com es va viure el canvi?

Impossible no acceptar-ho. Tot el que comportara seleccionar els millors era benvingut. Els semestres no tant, perquè com que s'aplicaven amb radicalitat, crec que va ser un record equivocat del rector anterior, Rafael Couchoud.

En aquella època jo era l'únic vicerector i, per tant, presidia les juntes d'avaluació dels semestres i vaig ser testimoni d'excepció del pervers efecte dels enfrontaments entre els professors d'Arquitectura i els de Camins, específicament dels professors d'Anàlisi de Formes d'Arquitectura i els de Matemàtiques de Camins. Això i l'existència en aquells dies del denominat any *juliano* van ser la causa del canvi de procediment en l'avaluació dels semestres quan em vaig fer càrrec del Rectorat, però que quede clar que això no és, ni de bon tros, una crítica a l'esplèndida tasca del meu predecessor. Avui són molts els centres superiors d'educació al món que mantenen els semestres i, també, formes de selecció encara més dures, per exemple l'ETH de Zuric.

Què va significar la incorporació de la Facultat de Belles Arts (FBA) a una universitat politècnica?

Sobre la incorporació de Belles Arts a la UPV no puc dir cap altra cosa que va ser molt benvinguda. Els enginyers érem molt conscients que la formació integral dels alumnes requeria necessàriament la presència d'humanitats en els currículums. Per desgràcia, no es va fer el mateix amb l'estímul a l'esport, cosa de la qual sóc especialment culpable.

Com es va viure la transició política? Quins canvis va comportar per a la universitat?

Amb la transició va ocórrer el mateix que amb el Maig del 68. No ens va afectar en absolut. De fet, recorde que tots els rectors de les universitats públiques érem procuradors a les Corts franquistes pel simple fet de ser rectors. Doncs bé, no recorde que cap rector votara en contra de dissoldre-les, ni per descomptat jo, que a més representava totes les universitats en el Consell del Regne per elecció entre tots els rectors.

Què significa per a vostè haver format part de la història d'aquesta universitat?

Un autèntic honor.

Testimonis
dels membres de
la primera Junta de
Govern de la UPV

José Juárez Mateos

Doctor enginyer agrònom

Catedràtic d'universitat (1971-2005)

Vicerector de la UPV (1973-1977)

Rector de la UPV per substitució reglamentària (gener-setembre del 1978)

Els meus inicis en la carrera docent universitària

M'incorpore a l'Escola Tècnica Superior d'Enginyers Agrònoms l'any 1962, al tercer any de creada. L'aleshores director comissari, Eusebio González Sicilia, enginyer agrònom de gran prestigi professional i humà, m'ofereix impartir la càtedra de Motors i Màquines Agrícoles. Era un repte que no vaig dubtar a acceptar. La posada en marxa d'un centre d'aquesta naturalesa no era fàcil: locals prestats i professorat que en gran part s'iniciava en la docència de les matèries d'enginyeria.

Però el respecte i la seguretat que inspirava González Sicilia eren una garantia per a dedicar-me a aquesta tasca amb afany. La meua faena d'aleshores, com a funcionari al servei d'Hisenda, contrastava amb la tasca d'encarregat de càtedra. El compromís implicava una tornada a l'estudi i un aprofundiment en una temàtica apuntada ja els anys de carrera i que ara exigien més domini i actualització. He de reconèixer l'atractiu que va significar per a mi el quefer docent amb aquelles primeres promocions d'estudiants d'Enginyers Agrònoms.

He de reconèixer l'atractiu que va significar per a mi
el quefer docent amb aquelles primeres promocions
d'estudiants d'Enginyers Agrònoms.

L'arribada de l'Institut Politècnic Superior (IPS)

Quan al juny del 1968 ja havien eixit tres promoci-
ons de l'Escola d'Agrònoms, naix l'Institut Politècnic
Superior de València (IPS).

L'IPS creat partia de zero, sense locals, sense
professorat, sense plans d'estudi, sense centres... El
Decret de 6 de juny era laconic i es limitava a dir
"es crea l'IPS de València". Un mes després, Rafael
Couchoud era nomenat president de l'IPS. En aquest
context es va proposar començar el primer curs per a
totes les titulacions aquella mateixa tardor.

Com ho va aconseguir? Doncs sens dubte pel seu
ferm propòsit, habilitat administrativa i sobretot pel suport
d'un grup de persones i institucions que es van unir a l'empresa. I
ací també hi hagué l'Escola d'Agrònoms, que va facilitar locals, serveis
de secretaria i alguns despatxos i professors de matèries bàsiques.

És veritat que al mes d'haver començat les classes, es publicava el de-
cret pel qual es creaven les escoles d'Arquitectura, Camins i Industrials i s'hi
integrava l'Escola d'Agrònoms, tot això formant l'Institut Politècnic Superior
de València, ara sí amb contingut. Però cal insistir en la fe que totes les
parts posaren en el projecte sense esperar les disposicions ministerials que
l'acreditaren.

Uns quants anys abans vaig tenir l'ocasió de conèixer Rafael Couchoud
amb motiu de la implantació d'una zona de regadiu a Eixea. Couchoud era
director general d'Obres Hidràuliques, i jo era un jove enginyer agrònom
al servei d'una important empresa d'obres. El record que en tenia era molt
agradable. Un home d'elevada talla professional, competent i rigorós en la
faena i afable en el tracte. No és estrany, doncs, que l'IPS es posara en marxa
amb promptitud, amb l'eficàcia i la disciplina de l'equip del president i amb

la col·laboració de molts que es van mostrar atrets pel projecte i confiats en el gestor.

Couchoud era director general d'Obres Hidràuliques, i jo era un jove enginyer agrònom al servei d'una important empresa d'obres. El record que en tenia era molt agradable.

Punts forts i febles dels començaments de l'Institut

Entre els punts forts del desenvolupament inicial de l'IPS, a més de la figura del president, pot assegurar-se que va ser la resposta d'algunes institucions locals valencianes i de grans empreses del sector industrial, que anhelaven disposar prompte d'enginyers per a les seues activitats productives. De manera especial, l'Ajuntament, amb l'alcalde Rincón de Arellano (1958-1969), va aportar un considerable patrimoni municipal i agilità els tràmits d'expropiació corresponents a fi de disposar dels terrenys necessaris en el termini més breu possible. Era la millor ajuda que podia rebre l'Institut.

També cal fer esment com a punt fort de la plèiade de personal administratiu i auxiliar que es va vincular els dos o tres primers anys a l'IPS, i que va convertir el seu quefer en un autèntic servei a la institució, amb competència, disciplina i il·lusió.

El principal punt feble, al meu parer, caldria trobar-lo en el plantejament del règim semestral selectiu que es va voler aplicar als cursos de les carreres tècniques. No semblava molt raonable, als ulls d'alguns, que si no se superaven totes les matèries corresponents al semestre, calguera repetir-lo complet. El desig de fer una forta selecció de l'alumnat que donara prestigi a la professió d'enginyer superior va portar a implantar, doncs, un sistema molt qüestionat i que als pocs anys va desaparèixer.

La meua participació en el desenvolupament de la Universitat Politècnica de València

A penes dos anys després de començada l'activitat de l'Institut, es transforma en Universitat Politècnica de València (UPV). Rafael Couchoud és nomenat primer rector de la nova universitat. Aquell mateix any obtinc per oposició la càtedra de l'Escola d'Agrònoms i m'incorpore a l'equip de direcció del meu company Marcos Rico, que des de mitjan any 68 era director de l'Escola.

Aquell mateix any obtinc per oposició la càtedra de l'Escola d'Agrònoms i m'incorpore a l'equip de direcció del meu company Marcos Rico, que des de mitjan any 68 era director de l'Escola.

Els anys següents són intensos per a l'inici de la UPV. En gran part em veig involucrat, directament o indirectament, en les tasques de gestió. Així, prenc part en qüestions de valoració i expropiació de terrenys, en la consecució de dotacions de material per a aules i laboratoris...

En particular, quan vaig ser nomenat vicerector del nou rector, Marcos Rico (febrer del 1973), en haver cessat a petició pròpia l'anterior, Rafael Couchoud, el meu compromís amb la Universitat va ser més gran. L'estructura departamental, la modificació i l'adaptació dels estatuts, el seguiment de les obres i altres grans assumptes em van mantenir ocupat fins a mitjan any 78 com a vicerector i rector per substitució reglamentària.

Germán Marco Ponce

Professor mercantil i economista

Tècnic de l'administració civil

Gerent de l'Institut Politècnic Superior i de la Universitat Politècnica de València (1969-1986)

Gerent de la Universitat de València (1987-1995)

La meua primera relació amb l'Institut Politècnic

D'una manera formal, la meua integració en l'IPS es va produir l'any 1969. Abans hi vaig fer una col·laboració que Rafael Couchoud, president de l'IPS, em va proposar i que consistia a plantejar la comptabilitat de la institució. Vaig acudir a la seu provisional de l'Institut, situada a l'edifici de l'Escola Tècnica Superior d'Enginyers Agrònoms a l'avinguda de Blasco Ibáñez. Rafael em va rebre al seu despatx, situat a la planta alta, i em va comentar més extensament quin era l'encàrrec que em proposaven.

En aquell temps treballava en una empresa i havia posat en marxa comptabilitats d'empreses privades, però l'IPS era una institució pública i exigia una apreciable acomodació dels meus coneixements, cosa que vaig aconseguir amb la inestimable col·laboració de José San Juan Franco, interventor de la Delegació d'Hisenda de València. Amb aquest reciclatge ja em vaig veure en condicions d'organitzar la comptabilitat d'una institució pública.

Aquesta primera col·laboració inicial és la que va afavorir que més tard Couchoud em proposara abandonar l'empresa on treballava i passar a l'IPS. Cal dir que aquella decisió no deixava de tenir per a mi un cert caràcter d'aventura personal, perquè coneixia bé que allò, de moment, mancava de solidesa i era raonable que em suscitara importants interrogants de futur. Un motiu a favor de la decisió era la confiança que inspirava Couchoud.

En aquells primers moments li vaig preguntar obertament: “quin futur té aquest projecte, Don Rafael?”. “Tot”, em va contestar lacònicament. Després va afegir un aclament que m’afectava directament: “tindrem els recursos necessaris dins d’una bona gestió”.

“quin futur té aquest projecte, Don Rafael?”. “Tot”, em va contestar lacònicament. [...] “tindrem els recursos necessaris dins d’una bona gestió”.

L'estructura de l'Institut Politècnic Superior el 1969

Com ja he dit, els meus primers contactes van ser a l'edifici de l'ETSEA, situat a l'avinguda de Blasco Ibáñez. Aquell edifici allotjava diversos ens.

L'Escola d'Enginyers Agrònoms, amb Marcos Rico Gutiérrez de director, i que a més era la seu del novell Institut Politècnic Superior que comprenia les noves escoles d'Industrials, de Camins i d'Arquitectura. Aquesta última funcionava a la plaça de Galícia des del curs acadèmic 1966-1967, en qualitat d'aula delegada de l'Escola d'Arquitectura de Barcelona, de la qual era director Román Jiménez Irazo. Per aquest motiu era urgent trobar una nova seu on poguera situar-se la nova institució.

Quan vaig incorporar-me a l'IPS, el personal administratiu adscrit a la Institució es componia, si la memòria no em falla, de les persones següents:

Personal adscrit a la seu central

- Reyes Vera Culebras, tècnic de l'Administració de l'Estat, oficial major.
- José María del Valle i José María Guillot, Secció d'Alumnat.

- Juan Jesús Miñana i Encarna Sánchez, Secció de Comptabilitat.
- Amparo Aguilar, Registre.
- Vicente Belenguer, Miguel Padrón i Maribel Cerdá Máñez, Servei de Publicacions.
- María del Carmen Sánchez, secretària de l'oficial major.
- Ana María Carrión, secretària del rector.

Personal adscrit a les escoles

- ETS d'Arquitectura: Tomás Ortiz, Antonio Real i Francisco Llácer.
- ETSE d'Agrònoms: Antonio Gil, oficial major, i José Sánchez.

Després d'ocupar l'edifici provisional, s'hi van incorporar:

- Jacinta Soto Alabarda, secretària de directors.
- Asunción Dubón, que va passar a ser secretària de Marcos Rico.
- Mercedes Morales, Servei de Personal.

Una innovació en l'estructura universitària nacional: el gerent

La figura del gerent en el panorama de la universitat espanyola, amb les facultats que li són pròpies, apareix per primera vegada en el Decret 1341/1971, de 14 de maig, pel qual s'aproven els Estatuts provisionals de la Universitat Politècnica de València. Pot dir-se que la UPV va ser pionera en la incorporació d'aquesta figura. Des de dos anys abans de l'aparició del Decret, l'IPS ja disposava dels seus

La figura del gerent en el panorama de la universitat espanyola, amb les facultats que li són pròpies, apareix per primera vegada en el Decret 1341/1971 [...]. Pot dir-se que la UPV va ser pionera en la incorporació d'aquesta figura.

serveis, precisament amb aquesta denominació que llavors era simplement per a *anar per casa*.

L'article 42 de la disposició esmentada determina que les funcions del gerent són l'estructuració i la direcció dels serveis, la comptabilitat, la pagadoria i la planificació econòmica i pressupostària, la conservació i reparació i direcció del personal no docent.

Si tenim en compte que abans que apareguera aquest Decret, l'IPS ja tenia gerent, no és difícil concloure que el rector, Rafael Couchoud, intuïa o coneixia el que havia de promulgar-se, llevat que, fins i tot, la figura del gerent, de caire clarament empresarial, haguera sigut tractada amb el mateix ministre, Villar Palasí. Siga com vulga, es tractava d'una figura que estava plenament d'acord amb la important dinàmica gestora que s'estava produint i que permetria passar de les idees als fets d'una manera eficaç. Uns quants anys després, la figura del gerent era adoptada de manera general per les universitats a mesura que els estatuts respectius anaven aprovant-se.

La meua opinió sobre la gestació de l'IPS de València. Una disposició lacònica

L'IPS es crea en virtut del Decret Llei 5/1968, de 6 de juny, sobre mesures urgents de reestructuració universitària, en el qual es fa una anàlisi dels principals problemes a què cal enfrontar-se en relació amb una posada al dia de la Universitat espanyola, per bé que la mateixa disposició adverteix que la problemàtica global haurà d'encarar-se mitjançant una futura Llei d'universitats.

En conseqüència, el Decret Llei tracta de resoldre, en primer terme, uns quants problemes urgents com ara l'escassetat de l'oferta universitària i, en segon lloc, introduir determinades innovacions en el règim organitzatiu dels nous centres que es creen a Madrid, Barcelona, València, Bilbao, Sant Sebastià, Santander i Badajoz. L'article segon de la disposició diu lacònicament: "*Es creen els instituts politècnics de Barcelona i València*".

Aquest estudiat laconisme impedeix conèixer l'envergadura dels nous instituts. Caldrà esperar al Decret 2731/1968, de 24 d'octubre, que prescriu que l'IPS de València comprendrà tres escoles superiors d'enginyers de nova creació (Camins, Industrials i Arquitectura) més la integració de l'ETSE Agrònoms ja en funcionament. Per tant, cal dir que en la creació dels nous centres derivada del decret llei esmentat, València queda en molt bona posició. N'hi ha prou amb comparar-la amb Bilbao, on es crea la Universitat de Bilbao que integrarà les ja existents facultats de Ciències Econòmiques i de Medicina.

Un rector no catedràtic?

El fet que el ministre d'Educació, promotor del decret llei, fóra José Luis Villar Palasí, il·lustre valencià, em permet formular algunes reflexions entorn de la gènesi inicial de l'IPS. Em base en diverses manifestacions que vaig percebre en aquells primers anys de funcionament de la Institució que, al meu parer, van afavorir la decisió d'implantar l'IPS a València i situar Rafael Couchoud Sebastià al capdavant de la Institució. La primera reflexió es dedueix del mateix decret llei. En efecte, encara que diu que els nous centres creats disposaran d'un cert règim d'autonomia que es reflectirà convenientment en els corresponents estatuts aprovats, les places docents seran ocupades per catedràtics, agregats o adjunts, i es crearan dues-centes noves places docents.

Hi ha una singularitat en l'article tercer, en el qual es crea la figura de prorector, en qui podran delegar-se les funcions gerencials, d'organització i de posada en marxa dels nous centres, sense que calga que pertanga necessàriament a l'estament docent. Fins ací la regulació legal, a partir de la qual m'agradaria

es crea la figura de prorector, en qui podran delegar-se
les funcions gerencials, d'organització i de posada en
marxa dels nous centres, sense que calga que pertanga
necessàriament a l'estament docent.

donar la meua opinió personal sobre les circumstàncies que hi hagué en aquell moment.

Com ja he dit, el ministre d'Educació, promotor del referit decret llei, era José Luis Villar Palasí, il·lustre valencià, catedràtic d'universitat i una de les figures cimeres del dret administratiu espanyol. Que es creara l'IPS de València era, al meu parer, una decisió plenament justificada per raó de les característiques socioeconòmiques de la regió, encara que no podria tampoc descartar-se una seu diferent de la de València.

En canvi, sí que crida l'atenció la creació de la peculiar figura del prorector que, al meu entendre, és una figura veritablement especial i crec que irrepetible en els annals de les universitats públiques. No em sembla arriscat pensar que quan emergeix la figura del prorector en el decret llei, el ministre Villar Palasí ja ha pensat en Rafael Couchoud Sebastià, valencià, enginyer de Camins molt prestigiós, no pertany a l'estament docent i amb el qual Villar manté des de fa temps una relació amistosa.

No em sembla arriscat pensar que quan emergeix la figura del prorector en el decret llei, el ministre Villar Palasí ja ha pensat en Rafael Couchoud Sebastià.

En resum, al meu parer, Couchoud degué tractar amb Villar sobre la conveniència d'aconseguir més oferta estatal de places per a la formació d'enginyers i en concret a València, ciutat d'indubtable puixança econòmica que tenia mancança d'aquests tècnics. En aquest sentit, Francisco Ruvira, futur director de l'ETSE Industrials, assenyala que en l'empresa que ell treballava tenia més de 1.000 empleats, disposava de tres fàbriques i només tenia dos enginyers. Per tant, segons el meu parer, sembla clar que hi hagué un vincle personal de confiança, de gran competència professional i de valenciania compartida que, com he dit adés, esperonà i potser afavorí la creació de l'IPS de València. Villar confiava plenament en Couchoud per a posar en marxa l'IPS, com efectivament així va succeir.

Naixement, puixança i ocàs de l'altre impuls gestor. A la recerca d'un laboratori d'assajos

Considere que hi ha un altre impuls gestor que naix a València de manera independent del de Madrid i que, en breu, estava cridat a coincidir amb aquell i potenciar-lo. Aquesta segona línia la inicia Francisco Ruvira Senent, prestigiós enginyer industrial, amb residència a València i autor d'importants projectes industrials a la província de València.

El que relate a continuació té com a font la documentació i referències conteses en el llibre ja citat *La Universidad Politécnica de Valencia: una aventura en los años 60* (Editorial UPV, 2000, pàgs. 93 i següents) del qual és autor el mateix Ruvira, qui, per aquells anys, sentia en carn pròpia l'absència d'un laboratori d'assajos que permetera atorgar les qualificacions industrials d'un producte industrial o una certificació sense haver d'acudir a Madrid o Barcelona. Així mateix, creia que era necessària la creació d'una escola d'enginyers industrials a València.

De manera casual pogué donar a conèixer aquestes inquietuds quan el febrer del 1966, per tant dos anys abans de la creació de l'IPS, un periodista del diari *Jornada* li va demanar una entrevista per als reportatges que feia sobre "Cada professió vista per qui l'exerceix". I fou ací on Ruvira pogué exposar amb tot fonament la seua opinió, opinió que no va passar desapercebuda.

En concret, van causar un cert impacte a l'Ajuntament de València, de manera que el mateix alcalde, Adolfo Rincón de Arellano, es va posar en contacte amb Ruvira i es va acordar una reunió a l'Ajuntament amb la finalitat de tractar la possible implantació de l'Escola d'Enginyers Industrials a València. També assistí a aquella reunió José Calandín, director de l'Escola de Perits Industrials de València, Eduardo Primo Yúfera, professor de l'Escola d'Enginyers Agrònoms, Vicente Fullana i uns quants regidors. Aquesta reunió significava que el projecte anava prenent cos. Se sol·licità al Col·legi Oficial d'Enginyers Industrials un informe quantitatiu sobre la situació de la professió que va redactar el mateix Ruvira. El nombre de col·legiats al Col·legi de València era de 248, xifra molt reduïda si es comparava amb els col·legiats a Barcelona, que

ascendien a 1.465. En l'informe del Col·legi també es feia referència al professorat que podria impartir la docència a l'Escola.

A la recerca d'ajudes a Madrid i el preocupant silenci

En cerca d'ajuda, Ruvira, es dirigeix a un altre valencià il·lustre, Vicente Mortes Alfonso, en aquell temps comissari adjunt del Pla de desenvolupament econòmic i social a Madrid, segons carta que li dirigeix de data 2 de maig del 1967. Tres dies després rep contestació en la qual li ofereix suport, aconsella a Ruvira que procure involucrar-hi també la Diputació de València i que, després, li transmeta el resultat de les gestions.

Suggereix que el laboratori d'assajos tal vegada podria patrocinar-lo la institució Alfons el Magnànim. Amb data 26 de maig del 1967, Mortes escriu a Ruvira i li explica que s'ha posat en contacte amb l'alcalde de València, qui acull molt favorablement el projecte. “Les teues idees s'obrin camí”, li diu, i li demana un estudi sobre el projecte que li servisca per a la relació amb l'Ajuntament, estudi que, al seu torn, l'Ajuntament de València remet a l'Escola d'Enginyers Industrials de Madrid i sol·licita un informe sobre aquesta qüestió.

Un aspecte particular de l'estudi és que Ruvira continua amb el plantejament d'un gran laboratori d'assajos industrials adjunt a l'Escola d'Enginyers, de manera que els rendiments del laboratori i les sinergies amb l'Escola pogueren representar una ajuda econòmica apreciable. A partir d'ací es produeix un llarg interval de quasi un any durant el qual Ruvira es deixa endur per un cert pessimisme creient que, segons diu, s'ha tractat d'una “il·lusió perduda”.

[...] Ruvira continua amb el plantejament d'un gran laboratori d'assajos industrials adjunt a l'Escola d'Enginyers, [...]

L'alegre eclosió

Però no molt més tard, Ruvira passa de la *il·lusió perduda* a una estat pletòric. En efecte, la següent notícia que té Ruvira del seu acariciat projecte de laboratori d'assajos i nova Escola d'Enginyers Industrials, li la dóna el Decret llei 5/1968, de 6 de juny, de creació de l'IPS a València que, per bé que no diu res de l'Escola d'Enginyers ni del laboratori, comprèn que el Politècnic superarà àmpliament les seues expectatives. Es dirigeix de nou a Mortes celebrant la notícia i aquest li contesta en una carta amb data 31 de maig del 1968. Val la pena ressenyar alguns aspectes d'aquesta carta que ens ajudaran a arribar a alguna conclusió.

La carta de Mortes és del 31 de maig del 1968, nou dies després de celebrar-se el Consell de Ministres en el qual es va aprovar l'IPS i sis dies abans que el decret llei es publicara al BOE. Tot això indica que Mortes estava molt atent al curs de la disposició i, atesa la bona relació que tenia amb Villar, em sembla segur que tots dos van tractar la possible implantació de l'IPS a València. Recordem que Ruvira li havia comunicat l'interès de l'Ajuntament de València i d'ell mateix i que Mortes disposava de la documentació informativa que Ruvira li havia enviat.

En aquesta carta del 31 de maig, Mortes qualifica la creació de l'IPS com una *“notícia d'interès excepcional”* i afirma que Villar *“ha donat prova de valenciania”*. Mortes insta Ruvira perquè les autoritats locals es mobilitzen i adopten mesures d'acord amb la important decisió. *“... No n'hi ha prou amb enviar telegrams de gratitud al Govern, sinó que fa falta passar a l'acció i oferir solucions que permeten la ràpida posada en marxa de les escoles d'Arquitectura*

“...No n'hi ha prou amb enviar telegrams de gratitud al Govern, sinó que fa falta passar a l'acció i oferir solucions que permeten la ràpida posada en marxa de les escoles d'Arquitectura i Industrials”.

i Industrials". Val a dir que en aquest moment Mortes no parla de l'Escola de Camins, sense que puguem intuir la raó d'aquesta omissió.

Per això, sobre la base de les meues impressions derivades de la relació convivencial d'aquella època i, molt singularment, de la documentació que Ruvira aporta en el seu llibre, pot afirmar-se que en la decisió fundacional de l'IPS, en què el principal protagonisme pertany a Villar com a ministre d'Educació, hi ha, però, uns agents secundaris entrellaçats per raons d'amistat i amb el comú denominador de la gran estima per València que impulsen fortament el projecte.

Somiant el futur

En la carta de Mortes a Ruvira amb data 31 de maig del 1968 que traspua plena satisfacció, hi ha un paràgraf que, llegit 50 anys després, té un indubtable caràcter profètic:

"Em sembla que no és un somni irreal pensar que, a redós del Politècnic, València podria convertir-se en un important centre d'investigació aplicada, tant en el vessant agrícola com en l'industrial. Té un clima agradable, un bon aeroport, unes dimensions urbanes que encara permeten la convivència i, per l'organització de les activitats econòmiques, no és de témer que la capital es convertisca en una urbs monstruosa del tipus de Madrid o Barcelona. En canvi, una població de mig milió d'habitants, amb un nombre raonable d'escoles tècniques superiors, permet una vida cultural i social que pot ser grata als investigadors". (Mortes Ruvira, 1968).

"Em sembla que no és un somni irreal pensar que, a redós del Politècnic, València podria convertir-se en un important centre d'investigació aplicada, tant en el vessant agrícola com en l'industrial".

Uns quants dies després d'aquesta carta, el diumenge 9 de juny del 1968, Ruvira publica un breu però substanciós article al diari *Las Provincias* la finalitat del qual és donar a conèixer el fet:

“Per a cap valencià no ha passat inadvertida una de les notícies més transcendents en aquests últims temps: el decret llei pel qual es crea a València un Institut Superior Politècnic. Si unim a això (el Politècnic) el rang de tots els seus altres centres docents, permetrà, si els valencians volem, posar-nos a un nivell tècnic i d'investigació aplicada que no envejarà el de cap ciutat de ressonància nacional o mundial en aquest aspecte”. (Las Provincias, 9 juny del 1968).

Els somnis fets realitat. La UPV, la millor politècnica d'Espanya i primera entre les universitats valencianes

Aquell grup de valencians de l'any 1968 es va posar a treballar amb afany i amb la convicció que participaven en un projecte que era important per a València. Després en van venir d'altres que prengueren el relleu i continuaren avant amb renovada il·lusió. Els anys han anat passant.

Ara, al 50 aniversari de la UPV, podem llegir en la seua pàgina web:

“L'Academic Ranking of World Universities (ARWU) 2017, considerat internacionalment l'indicador d'universitats més prestigiós del món per l'objectivitat del mètode, ha reafirmat avui la Universitat Politècnica de València (UPV) com la millor politècnica d'Espanya i número u de totes les universitats valencianes.

Avalant el quefer de la institució dirigida per Francisco Mora, la classificació elaborada per la Universitat Jiao Tong de Xangai manté l'elevat estatus internacional de la UPV, que se situa, per cinquè any consecutiu, entre les 200 millors universitats del planeta en l'àmbit de l'enginyeria, a més d'assolir per primera vegada en la seua història idèntic nivell en ciències.

Cal assenyalar, a més, que l'ARWU, primera classificació mundial d'universitats publicada (l'edició inicial va ser el 2003), situa per tretzè any consecutiu la UPV

entre les 500 universitats de més qualitat del món, on hi ha més de 20.000 centres d'educació superior”.

Aquells somnis s'han fet realitat gràcies a l'aportació generosa de moltes persones: professorat, alumnes i personal administratiu i de serveis. Ha valgut la pena.

Les qüestions financeres

El Decret llei 5/1968, de 6 de juny, pel qual es creava l'Institut Politècnic de València, podia despertar una certa intranquil·litat quant al finançament del projecte. D'una banda, en el preàmbul es diu que els Pressupostos Generals de l'administració ja estan aprovats i, de l'altra, com que és difícil avaluar les inversions, les mesures econòmiques “han de ser d'abast limitat, sense pretendre, per tant, a causa de l'escassetat de temps i de mitjans, buscar en aquestes mesures una solució definitiva”.

En la disposició final tercera es deia que els ministeris d'Educació i Ciència i Hisenda quedaven autoritzats per a dictar les disposicions oportunes. Fa l'efecte que, com se sol dir, es posà abans el carro que els bous.

No obstant això, la veritat és que des del curs 1969-1970 va començar a arribar el finançament per a l'IPS sota l'epígraf genèric de *subvenció* que calia diversificar en les diverses partides de personal, telèfon, llum, despeses generals etc. A part d'aquest concepte genèric, també hi havia la partida corresponent a l'Escola d'Enginyers Agrònoms plenament diversificada.

Va tenir gran importància l'establiment d'unes relacions amb els proveïdors basades en la claredat i en la no-ocultació de les dificultats financeres que s'hi pogueren presentar. Succeïa que, a vegades, s'acordaven pagaments a llarg termini a fi de *curar-nos en salut*, però si abans del venciment estàvem ja en condicions d'afrontar el pagament, avisàvem el proveïdor i li pagàvem. Era molt excepcional que no poguérem complir un compromís adquirit. Es va procurar fer front a les necessitats que es presentaven amb criteris de sobrietat

i calculant la manera d'obtenir els serveis amb la menor despesa possible i mantenint sempre criteris de qualitat.

Posteriorment ja es va passar a l'elaboració del pressupost anual descompost en els capítols de personal, inversions i despeses generals.

Les relacions amb el Ministeri d'Educació i Ciència

En una universitat que estava en formació i on no hi havia cap element consolidat llevat de l'Escola d'Enginyers Agrònoms, era evident que calia cuidar les relacions amb les instàncies superiors de les quals depenia, és a dir, el Ministeri d'Educació i Ciència.

En aquella època, en l'estructura administrativa del Ministeri no existia una Direcció General d'Escoles Tècniques, sinó simplement una Prefectura de Servei que exercia un funcionari molt competent de cognom Hinojosa. El fet que depenguérem d'un ens amb una estructura administrativa senzilla va facilitar que s'hi pogueren establir unes relacions directes, fluides i cordials.

Cal tenir en compte que el ministre, Villar Palasí, encara que estava immers, òbviament, en moltes qüestions, atenia amb sol·licitud qualsevol qüestió que plantejava el rector, Rafael Couchoud, de manera que els qui ens movíem en instàncies de nivell inferior trobàvem el camí *aplanat*. També vull fer esment de la secretària adscrita a la Prefectura de les Escoles Tècniques, la

[...] Villar Palasí, encara que estava immers, òbviament, en moltes qüestions, atenia amb sol·licitud qualsevol qüestió que plantejava el rector, Rafael Couchoud, de manera que els qui ens movíem en instàncies de nivell inferior trobàvem el *camí aplanat*.

Sra. Emma, qui sempre va manifestar un tracte sol·lícit i cordial amb les persones i qüestions de la UPV.

D'altra banda, el rector Couchoud impulsava amb fermesa i rapidesa la consolidació de l'IPS, i l'excel·lent coneixement que tenia de les qüestions administratives permetia un enfocament correcte dels assumptes des del principi. Per la meua part, procurava secundar el ritme que marcava el rector, comparable al d'una empresa privada en expansió. Per això, en el Ministeri crec que vam adquirir una bona reputació basada en la rapidesa i cura amb què fèiem *els deures*.

Fernando Romero Saura

Doctor en Dret

Agregat d'universitat (1977-1983)

Catedràtic d'universitat a l'ETS d'Arquitectura (1983-2010)

Secretari general de la UPV (1975-1978)

Professor emèrit (des del 2010)

De la plaça de Galícia a l'edifici provisional

Em vaig incorporar a l'Escola d'Arquitectura a l'edifici situat a la plaça de Galícia en el curs acadèmic 1969-1970 com a professor encarregat de curs. El director era Román Jiménez Iranzo, succeït en la direcció per Miguel Colomina Barberá. En aquell temps l'administració havia lliurat el llit del Túria a l'Ajuntament de València, i aquesta entitat va sol·licitar a l'Escola un informe sobre el tractament urbanístic que, des del punt de vista legal, hauria de donar-se al llit.

Miguel Colomina em va encarregar aquesta tasca i la vaig fer tan bé com vaig poder. Després d'aquell encàrrec n'hi hagué un altre de molt diferent: havia d'anar a parlar amb el rector, el Sr. Marcos Rico, perquè buscava un professor amb una certa formació jurídica que poguera ajudar en la Secretaria General. En una amistosa conversa, el rector em va encarregar un informe sobre les normes de règim interior de la UPV que desplegaven els Estatuts provisionals. Una vegada li'l vaig fer arribar, em va tornar a cridar i, en una altra amistosa conversa, em va parlar del treball que podria desenvolupar i proposà nomenar-me secretari general, cosa que, endut per una evident inconsciència, vaig acceptar a l'acte. Allò em va permetre col·laborar en un il·lusionant projecte.

[...] el rector em va encarregar un informe sobre les normes de règim interior de la UPV que desplegaven els Estatuts provisionals.

La meua incorporació a la Secretaria General

Em van adjudicar un despatx, privilegi desconegut en els meus sis anys anteriors com a professor. A la plaça de Galícia, la resolució de dubtes o l'atenció a l'alumne es resolia al bar, davant d'una cervesa o fumant un cigarret. També recorde una secretària, l'eficient Ana María Carrión, que compartia amb els vicerectors José María de Juana i Agustín Alfaro. Cal afegir a tot plegat que l'ambient era de gran cordialitat, la qual cosa predisposava a fer front a la tasca molt gustosament.

Una de les primeres ocupacions que vaig tenir va ser organitzar el registre general dels documents que es rebien i eixien de la UPV. D'acord amb el gerent, Germán Marco, se'n va encarregar Amparo Aguilar, i a partir d'aquell moment es van evitar situacions confuses que es podien provocar per *parador desconegut* dels papers. El rector marcava un bon ritme de treball i sabia conduir molt bé l'equip humà que tenia al voltant amb una equilibrada dosi de confiança i exigència, no exempta de bon humor.

El rector marcava un bon ritme de treball i sabia conduir molt bé l'equip humà que tenia al voltant amb una equilibrada dosi de confiança i exigència, no exempta de bon humor.

Prompte vaig percebre que les relacions amb el Ministeri d'Educació i Ciència eren molt fluides i que la UPV era ben considerada al Ministeri. Allí calia acudir a gestionar assumptes que, en el meu cas, eren més aviat de tràmit, encara que permetien conèixer aspectes de la política universitària.

Les actes i els òrgans col·legiats

Missió principal del secretari general és vetlar pel funcionament correcte dels òrgans col·legiats, els acords dels quals es plasmen en les actes corresponents. És en aquestes actes on apareix reflectida la història de la institució.

La meua incorporació a la Junta de Govern es va produir en la Junta del 7 de febrer del 1975, i a partir d'aquell moment vaig procurar que el funcionament dels òrgans col·legiats i la plasmació dels acords es fera fidelment tal com es disposava en la Llei de procediment administratiu aleshores vigent.

L'ambient en les sessions era molt correcte i, en general, no hi havia tensions perquè les qüestions es tractaven en un clima participatiu i el rector sabia escoltar a tots. No obstant això, podia dir-se que els òrgans col·legiats reflectien la distinta situació dels centres. D'una part, a les escoles de Camins, Industrials i Arquitectura hi havia molt per fer. L'Escola d'Agrònoms ja tenia una consolidació acceptable i la situació era diferent, però, òbviament, també vetlava pel seu futur i tenia una certa inquietud que aquest es vera entrebancat per la satisfacció de les necessitats més peremptòries dels altres centres. Aquesta distinta situació va generar una certa tensió, com per exemple quan es va tractar la qüestió de dotacions d'agregadores i adjunties.

Junta de Govern, Comissió Permanent i Patronat

Com correspon a una universitat que es desenvolupava vigorosament, els òrgans col·legiats van tenir una activitat notable. La Junta de Govern, segons el Decret 1341/1971, de 14 de maig, estava composta pel rector, els vicerectors, els directors de les escoles, el gerent, el secretari general, el director de l'ICE, un director de

departament electe i un representant de l'alumnat de cada escola. Per tant, 23 membres. En la primera junta a la qual vaig assistir (7 de febrer del 1975) hi havia presents 21 membres, i aquest era el nombre habitual amb lleugeres variacions. La mitjana aproximada de sessions era una cada dos mesos.

La Comissió Permanent de la Junta de Govern tractava assumptes de nivell menor i la composició era reflex de la Junta de Govern. La convocatòria es feia per al tractament de qüestions de menys relleu o qüestions imprevistes que requerien un tractament urgent. Entre les sessions de la Junta de Govern i les de la Comissió Permanent, cada mes, o fins i tot amb més freqüència, hi havia una reunió d'un òrgan col·legiat. Certament, el règim de funcionament que va instaurar el rector impedia tenir assumptes *dorments*, i això de la *celeritat* en la tramitació dels assumptes prevista en la Llei de procediment administratiu vigent aleshores, crec que era una realitat. El Patronat es reunia anualment.

Es fa camí pas a pas

Quan es reflexiona sobre la seqüència de les disposicions oficials que articulen els inicis de l'IPS, s'arriba a la conclusió que el grup inicial que Couchoud comandava era un equip dissenyat per a allò que, en termes castrenses, se'n diu *operacions especials*.

En efecte, el Decret Llei 5/1968, de 6 de juny, pel qual es crea l'IPS de València, diu que "es creen els instituts politècnics de Barcelona i València". Res més. Nou paraules. No se sap, per tant, el contingut quin serà. Amb aquesta feble base jurídica, Couchoud es trasllada a València i comença a gestionar l'IPS que, excepte ell, a València ningú sap quines titulacions contindrà. També sap que ha de començar el mes d'octubre d'aquell mateix any. Per tant, disposa de quatre mesos per a organitzar el règim dels ensenyaments, buscar professors, demanar *asil* a l'edifici de l'Escola d'Enginyers Agrònoms per a instal·lar-se en els soterranis, buscar personal administratiu i difondre el projecte entre les institucions representatives de València. Tot això és el que Couchoud trasllada a Marcos Rico, Vicente Delgado de Molina, Francisco Ruvira i Román Jiménez, que acullen i secunden el projecte.

F. P. Puche, testimoni presencial, descriu aquells avatars:

“Nomenat el 12 d’agost del 1968, Couchoud va ser causa que les autoritats hagueren de deixar les vacances, posar-se corbata i assistir a la presa de possessió. Però el nou Politècnic no és que correguera pressa, és que havia de volar perquè el ministre Villar Palasí s’havia compromès que l’1 d’octubre estiguera fent classes”.
(Las Provincias, 26-05-18).

“Però el nou Politècnic no és que correguera pressa, és que havia de volar perquè el ministre Villar Palasí s’havia compromès que l’1 d’octubre estiguera fent classes”.

El mes de novembre del 1968, quan ja fa un mes que s’imparteixen ensenyaments, es publica el Decret 2731/1968, de 24 d’octubre (BOE de l’11 de novembre), que indica quines són les titulacions que integraran l’IPS i, en l’article segon, es diu que “l’any acadèmic 1968-1969 s’implantaràn els ensenyaments del primer, segon i tercer curs d’Arquitectura i primer de Camins, Canals i Ports i Industrials”.

Per tant, l’estructura inicial de l’IPS es va construir sobre la base de la confiança que allò es consolidaria jurídicament. Era un exercici de fe en el *líder* i d’audàcia, perquè ningú gosà objectar disquisicions jurídiques al projecte que fàcilment podien invocar-se. I encara sort que el Decret publicat el mes de novembre, regulador del futur, va coincidir amb les accions que ja s’havien fet en el passat!

El ministre d’Educació i Ciència i els òrgans de govern

Ja s’ha dit que la UPV tenia en el Ministeri d’Educació i que hi havia bona sintonia amb les més altes instàncies, al meu judici, fruit de l’esforç conjunt de totes

les instàncies i de l'acurada relació que va saber establir el rector, Marcos Rico, amb la competent col·laboració del gerent, Germán Marco.

[...] la UPV tenia bona reputació en el Ministeri d'Educació i que hi havia bona sintonia amb les més altes instàncies [...]

Avui no deixa de sorprendre'ns que el mateix ministre acudira a alguna de les sessions dels òrgans col·legiats. Així, en sessió de la Junta de Govern de 30 de desembre del 1975, s'agraeix al ministre d'Educació, Robles Piquer, la reunió informal que s'ha mantingut el dia anterior per a tractar assumptes de la Universitat. El 7 de juliol del 1976 presideix la sessió conjunta del Patronat i de la Junta de Govern. En l'ordre del dia figura com a punt per tractar la provisió de places docents. També els ministres d'Educació Cruz Martínez Esteruelas i Julio Rodríguez van visitar la UPV i van mantenir reunions a fi de conèixer-ne els assumptes de més relleu.

Les concentracions de la Junta de Govern

La Junta de Govern, en l'any 1973, estava formada per un total de 23 membres, set dels quals, a partir d'un determinat moment, eren alumnes. Cal tenir en compte que la UPV en aquells anys era una institució que anava consolidant-se en les dimensions física i institucional, dins d'un context polític en transició i agitat del qual es derivaven bastants efectes col·laterals. A més d'encarregar-se de les qüestions del dia a dia, el rector, amb bon criteri, va considerar que seria útil per al govern de la Universitat reunir la Junta de Govern en règim d'*internat* durant dos o tres dies, de manera que es feren reunions a fi de tractar temes monogràfics i afavorir, així, l'oportunitat de descendir a totes les qüestions majors i menors que proposaren els assistents. D'altra banda, eren dies de grata convivència.

[...] el rector, amb bon criteri, va considerar que seria útil per al govern de la Universitat reunir la Junta de Govern en règim d'*internat* durant dos o tres dies, [...]

Aquestes reunions es van fer a Toledo, a les instal·lacions de Fuensalida que depenien del Ministeri d'Educació i Ciència i que oferien un règim de pensió completa. En la reunió del 1976, el dia 29 de desembre ens va visitar el ministre d'Educació, Carlos Robles Piquer, amb el qual es va fer una reunió informal. Tres vegades es feren a Fuensalida i sempre aprofitant les vacances de Nadal. Altres vegades, les *concentracions* eren més breus i recorde haver-ne tinguda alguna a l'hotel Sidi Saler de València, d'un dia de durada.

La primeres eleccions a rector

Es van celebrar el dia 23 de juny del 1975 i s'hi presentaren les candidatures dels catedràtics de l'Escola d'Enginyers Agrònoms, professors José María de Juana Sardón, José Juárez Mateos i Marcos Rico Cutiérrez. Els professors De Juana i Juárez eren vicerectors de la UPV, i el professor Marcos Rico, que era director de l'Escola d'Enginyers Agrònoms i vicerector de l'IPS, el van nomenar rector després de la marxa de Rafael Couchoud a Madrid el 1973.

La veritat és que no hi havia cap condicionant legal que exigira la celebració de les eleccions, atès que el rector havia sigut nomenat tres anys abans. No obstant això, segurament el professor Rico considerava que el canvi polític que s'estava produint exigia la celebració d'eleccions, d'acord amb el marc legal vigent que eren els Estatuts provisionals de la Universitat. Aquesta normativa disposava que el claustre general el componien el rector, els vicerectors, els directors i subdirectors de les escoles, tots els catedràtics i professors numeraris, director i professor electe de l'ICE, un professor electe per cada departament, els directors d'instituts, tres alumnes per cada escola superior i dos pels semestres comuns, més el gerent i el secretari general.

Aquestes eleccions van ser una de les primeres que es van celebrar a la universitat espanyola per al nomenament de rector en l'època preconstitucional. Les meses electorals es van disposar a l'escoles tècniques superiors i a les escoles universitàries. L'escrutini es va efectuar a la Secretaria General. El professor De Juana va obtenir 50 vots, 8 el professor Juárez i 72 el professor Rico. Les eleccions es van celebrar amb tota normalitat sense que hi haguera cap incident. Com que aquelles eleccions es tracten en un altre apartat d'aquestes pàgines, allí es pot trobar el relat d'un succés collateral que es produí a l'Escola d'Enginyers Agrònoms.

Aquestes eleccions van ser una de les primeres que es van celebrar a la universitat espanyola per al nomenament de rector en l'època preconstitucional

Un llibre dedicat a la memòria de Rafael Couchoud Sebastiá

El dia 1 d'abril del 2015 en un acte presidit per l'Excel·lentíssim i Magnífic Rector de la UPV, Senyor Francisco Mora, es va presentar el llibre col·lectiu titulat *Nuevo régimen urbanístico de la Comunidad Valenciana*, que té la dedicatòria següent:

A la memòria de Rafael Couchoud Sebastiá, president de l'Institut Politècnic Superior de València en l'època fundacional, amb el nostre agraïment per la generosa contribució i esforç en la creació de la Universitat Politècnica de València.

Els autors

El llibre inclou les aportacions de 16 autors, la major part professors del Departament d'Urbanisme de la UPV, i és el primer llibre publicat que analitza el contingut de la, en aquell moment, recent llei urbanística valenciana. Assistiren a l'acte Amparo i Aurora, filles de Rafael. L'acte no deixava de ser un gest que tractava de fer present la memòria de Rafael Couchoud.

Vaig tenir l'honor de ser el presentador del llibre i mostre a continuació algunes de les paraules dites en aquell acte.

“Estaríem equivocats si pensàrem que Rafael fou enviat a València per a avarar un vaixell construït a les drassanes del Ministeri d'Educació. Més aviat li van lliurar un saquet de llavors amb l'encàrrec que les plantara en l'horta valenciana i les cultivara amb un utillatge molt rudimentari, a veure si les llavors arribaven a germinar. Era la situació oposada a la que sol designar-se com *disparar amb pólvora de rei*”.

Hi ha dades fidedignes que ens permeten pensar que les col·laboracions s'obrien pas molt penosament. Ruvira Senent, en el seu llibre *La Universidad Politécnica de Valencia: una aventura en los años 60* (pàg. 3) diu que “cal tenir en compte que en aquells moments hi havia una certa indiferència en part de la societat valenciana, en la qual incloc també els professionals”.

En resum, les llavors que va portar el Sr. Rafael necessitaven un ambient més favorable perquè pogueren germinar, i calgué crear aquest ambient amb esforç, il·lusió i competència professional. El mateix Ruvira, en el llibre esmentat (pàg. 128) diu que:

“el ministre Villar Palasí tingué la bogeria de crear a València un Institut Politècnic Superior. Fora de l'Escola d'Enginyers Agrònoms i Arquitectura, calia muntar-ho tot des del no-res: professors, alumnes, terrenys, edificis. Però no, no era una bogeria perquè Villar la va encertar nomenant Rafael Couchoud Sebastià rector comissari del nou institut”.

[...] les llavors que va portar el Sr. Rafael
necessitaven un ambient més favorable perquè pogueren
germinar, i calgué crear aquest ambient amb esforç, il·lusió
i competència professional.

L'edifici provisional

En el curs acadèmic 1970-1971 s'ocupa l'edifici provisional, a la vegada seu de l'Escola d'Arquitectura Tècnica, avui Escola Tècnica Superior d'Enginyeria d'Edificació. Allí s'imparteixen els semestres comuns d'Arquitectura, Camins i Industrials.

L'edifici provisional, després de quasi mig segle,
resulta que és un dels espais arquitectònics més destacats
de la UPV.

L'edifici provisional, després de quasi mig segle, resulta que és un dels espais arquitectònics més destacats de la UPV i es va construir amb un pressupost ajustadíssim. Els autors del projecte van ser els arquitectes Joaquín Hernández Martínez i Carlos Prats Cambronero. La direcció facultativa de les obres va ser conjunta entre els autors del projecte i l'arquitecte Vicente Valls Abad i dels aparelladors de l'estudi Valls-García Sanz, Juan José Esturi Coquillat i Vicente Pastor Moreno. En un termini de nou mesos es va fer el projecte i es va construir l'edifici, la qual cosa constitueix un exponent del gran nivell professional dels qui van intervenir-hi.

Anys abans, Vicente Valls ja actuava al capdavant de l'Oficina Tècnica de la Delegació Provincial del Ministeri d'Educació per a la zona de llevant. Els aparelladors Esturi i Pastor eren bons coneixedors de l'ofici, amb gran capacitat per a dirigir equips, bona mà per al dibuix, cura en el detall constructiu, gran rigor en el replanteig, control de la qualitat i de la liquidació dels costos de les obres. Vicente Pastor va ser anys més tard catedràtic de Construccions Arquitectòniques de l'ETS d'Arquitectura de la UPV.

La imatge de l'arquitectura de la ciutat de València d'aquells anys anava sent transformada segons els postulats del moviment modern: racionalitat, modulació, estandardització i prefabricació. En aquest sentit, Joaquín Hernández tenia en el seu haver ser guanyador d'un concurs nacional de pavellons esportius prefabricats, i en la seua relació amb Román Jiménez i Rafael Couchoud

es va anar obrint pas la idea d'acudir a la prefabricació, sistema que permetria poder disposar de l'edifici en un termini breu, d'acord amb les necessitats. De l'esbós inicial es va passar a un avantprojecte que es va lliurar a l'empresa Durisol de Barcelona, i aquesta va oferir preu, qualitats dels perfils i terminis.

Si observem l'edifici de prop, es posa de manifest el rigor de com es va dur a terme el projecte. L'execució atenta des del precís replanteig inicial de la trama modular, plasmada en l'estandardització de l'estructura, la prefabricació dels elements de tancament i els perfils dels tancaments metàl·lics. El projecte de la instal·lació elèctrica i la direcció tècnica va anar a càrrec del professor Francisco Cavallé Sesé i de l'empresa Isolux.

L'edifici provisional representava una consolidació del projecte de l'IPS. Va ser un àmbit convivencial magnífic i *covador* de bones relacions universitàries.

Una anècdota en la inauguració de l'edifici provisional

L'edifici provisional va ser inaugurat pel cap de l'administració el dia 17 de juny del 1970. El ministre Villar Palasí va aprofitar el viatge que feia amb motiu de la inauguració de la Universitat Laboral de Xest perquè, l'endemà, inaugurara l'Institut Politècnic Superior. Comparat amb el complex de Xest, l'edifici provisional era molt poc significatiu, per més que es va aguditzar l'enginy a fi de donar-ne una imatge al més representativa possible.

Segons fonts fidedignes, la nit anterior a la inauguració hi hagué una reunió a l'Hotel Astoria de València a la qual va assistir Rafael Couchoud, el ministre Villar i els responsables de l'organització per part del seguici del cap de l'administració els quals, sospesant diversos motius, van posar en dubte si realment era convenient fer la inauguració programada per a l'endemà. Pel que sembla, la reunió no va estar exempta d'una certa tensió, fins a tal punt que Rafael Couchoud va parlar de la seua possible dimissió en el cas que la inauguració no es fera.

Finalment es va concloure continuar el pla previst i el cap de l'administració va fer un recorregut per les instal·lacions mentre Rafael Couchod li anava

[...] la reunió no va estar exempta d'una certa tensió, fins a tal punt que Rafael Couchoud va parlar de la seua possible dimissió en el cas que la inauguració no es fera.

fent les explicacions pertinents, va haver-hi discursos i va signar en el llibre d'or. En un cert moment, el cap de l'administració va fer un breu i elogiós comentari degut, segurament, més a les explicacions de Rafael Couchoud que no a la presència de les instal·lacions. La impressió general era molt positiva i constituïa un clar desmentiment de les vacil·lacions de la nit anterior, per a satisfacció dels qui coneixien aquests preocupants antecedents.

D'aquesta bona impressió, se'n fa ressò el subdirector general d'Ensenyaments Tècnics del Ministeri, José Luis Ramos qui, en una carta a Francisco Ruvira amb data 6 de juliol del 1970, el felicita "per l'èxit, en tots els ordres, assolit en la inauguració del teu Institut Politècnic".

Amb la perspectiva que donen els anys, és sorprenent que l'IPS de València, el bagatge del qual el 1971 eren les classes impartides durant dos anys en els soterranis de l'ETS d'Enginyers Agrònoms, més un edifici prefabricat de bon port, però modest, fóra inaugurat pel cap de l'administració acompanyat de cinc ministres del Govern de la nació.

Els Estatuts de la Universitat. Un llarg pelegrinatge

El Decret 1341/1971, de 14 de maig, publicava els Estatuts de la UPV en què figuren, de manera detallada, l'estructura i el funcionament de la Universitat. El Decret, dins del context general del moment, establia amb claredat i precisió el funcionament de la Universitat. Es promulguen amb un esperit de notable prudència, com ho demostra que es diguen Estatuts provisionals, que tinguen una vigència limitada de tres anys i que, a instàncies de la Junta de Govern de la Universitat "podran ser alterats durant el període de vigència" (disposicions addicionals i transitòries).

No obstant això, pel que fa als òrgans col·legiats, contenien un plantejament no concorde, al meu judici, amb la realitat d'una universitat nova que estava en període d'incipient formació i desenvolupament. Així, l'article 29 del Decret establia que el claustre general de la Universitat el formaven, entre d'altres, tots els catedràtics i professors numeraris, determinació plenament justificada. No obstant això, en aquell moment, aquells professors només existien a l'Escola d'Agrònoms. En les altres escoles tots eren professors no numeraris. La regulació de les juntes d'escola també contenien altres disfuncions.

Així les coses, semblava evident que calia actuar amb les cauteles que preveia el mateix Decret i plantejar-se una revisió dels Estatuts, sense que fóra necessari per a fer-ho ser espentats pels vents que arribaven del Maig del 68 francès. Es va constituir la denominada Comissió d'Estatuts amb una representació equilibrada dels diversos estaments de la Universitat, incloent-hi l'alumnat. Aquesta Comissió va actuar sota la supervisió del vicerector José Juárez, qui la va presidir i desplegar una pacient i meritòria labor. En la Junta de Govern del 30 de desembre del 1975, tres anys després de la publicació dels Estatuts, es va aprovar fer-hi una important modificació que comportava una raonable adaptació del text legal a les condicions reals de la UPV.

La proposta de modificació es va elevar al Ministeri perquè l'aprovara, i el rector va tractar d'impulsar-ne la tramitació. En la sessió de la Junta de Govern de 20 de febrer del 1976, comunica que l'expedient ja és a la Secretaria General Tècnica. En la Junta de Govern del 26 de març del 1976 no hi ha encara novetats. Malgrat tot, l'assumpte es va prolongar per diverses vicissituds i, per fi, el Reial decret 1341/1976, de 9 d'abril, promulga una modificació important dels Estatuts que comportava una notable acomodació a la realitat de la UPV. L'Ordre del Ministeri d'Educació i Ciència, de 28 de juliol del 1977, prorrogava la vigència dels Estatuts segons la modificació anterior.

Va ser una època d'intensa activitat en la qual, a més de la construcció dels edificis, calia bastir l'estructura jurídica de govern de la UPV. Es va recórrer un llarg camí en el qual la Universitat va mantenir una tensió permanent i, pot dir-se, que amb un procediment clarament participatiu es van elaborar un dels primers estatuts d'universitat en l'etapa preconstitucional.

L'itinerari cap a la *normalitat*

Quan es crea l'IPS el 1968 ja existeixen l'Escola d'Agrònoms i l'Escola d'Arquitectura, escoles que s'integren en l'IPS tot conservant cadascuna les seues pròpies *inèrcies*. L'Escola d'Agrònoms tenia un bagatge derivat de l'antiguitat i del quadre de professors numeraris. L'Escola d'Arquitectura, que era més recent i no tenia professors numeraris, va començar el 1966 com a *aula delegada* de l'Escola d'Arquitectura de Barcelona i, en conseqüència, estava bastant menys consolidada que l'Escola d'Agrònoms.

Hi ha un comunicat del director d'Arquitectura a la Secretaria General de la UPV, amb data 22 de novembre del 1977, que no deixa de causar sorpresa perquè deia textualment que “aquest centre no té òrgans col·legiats constituïts”. Efectivament, aquesta Escola des que comença el 1966, tenia òrgans unipersonals: director, subdirector, cap d'estudis i secretari i res més. No hi havia junta d'escola, ni claustre ni comissions.

No obstant això, aquesta absència d'òrgans col·legiats era suplida per un ens informal dit *assemblea de professors* que no tenia estructura definida i es reunia quan algun dels promotors més qualificat ho considerava oportú, sempre a hores més aviat tardanes i amb el risc d'excessives prolongacions nocturnes que no tots suportàvem. Les qüestions que s'hi tractaven eren molt diverses, no sempre tenien relació directa amb el funcionament de l'Escola, i els acords es concloïen verbalment. Aquest sistema, que pot ser un símptoma de vitalitat, era també un motiu de notables tensions en relació amb la direcció de l'Escola la qual, no poques vegades, se sentia pressionada per actituds que tenien un difícil encaix legal, o que restaven fora de les possibilitats reals de gestió o eren qüestions acadèmiques *empeltades* de fortes dosis de reivindicació política que, a manca d'altres escenaris, es debatien en l'*assemblea*.

[...] els acords es concloïen verbalment. Aquest sistema, que pot ser un símptoma de vitalitat, era també un motiu de notables tensions en relació amb la direcció de l'Escola.

El que s'ha dit més amunt acreix el mèrit dels dos primers directors de l'Escola d'Arquitectura, Román Jiménez Iranzo i Miguel Colomina Barberá, els quals, a més de fer front als problemes diaris, havien de canalitzar en la mesura del possible les iniciatives de l'assemblea i, si més no, *trampejar-les*, com millor sabien. En molts casos significava governar l'Escola *a contracorrent*.

El perfil del professorat

Amb l'excepció de l'Escola d'Agrònoms, en la qual ja hi havia professors numeraris, en les altres escoles el professorat estava constituït per professionals que exercien la seua labor bé en l'exercici liberal o al servei d'empreses o de l'administració pública. La dedicació a la universitat era una ocupació secundària, triada per diverses raons, com ara la satisfacció de col·laborar en un projecte atractiu, per una certa inclinació a la docència, etc.

Crec que caldria excloure'n la motivació econòmica perquè, en aquella època, tant els arquitectes com els enginyers gaudien d'un posicionament professional molt satisfactori. La retribució del professorat era molt modesta i irregular en la percepció, almenys a l'Escola d'Arquitectura on, de manera imprevista, ens avisaven verbalment que "passàrem a cobrar".

El perfil del professorat en general responia a un competent coneixement de les matèries que s'impartien i que després s'exigien a l'alumne amb un nivell que garantia una bona formació. Aquest professorat, no obstant això, només tardanament i amb gran esforç es va anar canalitzant cap a la investigació que hauria de concretar-se en l'obtenció del títol de doctor. De fet, una dificultat no petita que hagueren d'afrontar les escoles d'Arquitectura, Camins i Industrials va ser que quan el Ministeri va dotar places d'agregadoria o adjunties, no hi havia professors amb el títol de doctor, requisit necessari per a exercir-les, tot i que fóra de manera interina. Aquesta circumstància va ser un toc d'atenció, encara que no un revulsiu, atesa la lentitud amb la qual es va desenvolupar el procés.

Així les coses, el primer que calgué fer va ser muntar els cursos monogràfics de doctorat, requisit imprescindible per a poder fer la tesi. Però per a impartir-los calia tenir el grau de doctor. Aquest va ser el motiu pel qual, a causa de les limitades possibilitats d'elecció de docents, vaig ser requerit per a impartir aquells cursos l'any 1973 i hi vaig continuar ininterrompudament durant quasi dues dècades.

La Junta Central de Contractació de la UPV, en sessió de 5 de juny del 1976, va adoptar l'acord de potenciar la dedicació del professorat. Tractada aquesta qüestió en la Junta de Govern de 7 de juny, es va imposar el criteri que, si bé la dedicació exclusiva era potenciabile amb caràcter general, havia de combinar-se de manera prudent amb els altres factors de selecció del professorat que asseguraren la qualificació necessària, com és la pràctica professional, especialment en algunes tecnologies.

Van haver de passar bastants anys des de la fundació de la UPV perquè a les escoles de Camins, Arquitectura i Industrials s'aconseguira un nivell acceptable de professors amb dedicació exclusiva, la qual cosa es va anar accentuant a mesura que es convocaven els concursos oposició per a professors, agregats i adjunts.

El Patronat

La concepció del Patronat que conté el Decret 1341/1971, de 14 de maig, difereix, al meu judici, del caràcter que avui té el Consell Social, òrgan que ha succeït el Patronat. El Consell Social, segons el caracteritzen els Estatuts vigents de la UPV, és un òrgan de connexió amb la societat, amb facultats de supervisió de les activitats econòmiques i de rendiment dels serveis, entre d'altres. En els primers Estatuts, el Patronat figurava juntament amb el gerent com els "òrgans de gestió economicoadministrativa i de connexió amb la societat". Aquesta connexió està molt definida i té com a finalitat "fer partícip [el Patronat] de les necessitats i aspiracions socials, i la societat col·labora amb la Universitat Politècnica prestant-li el suport necessari per a la realització de les seues comeses i plantejant-li les seues pròpies exigències".

La idea que batega en aquesta configuració recorda la connexió amb la societat que existeix en altres països on la societat i el món empresarial tenen una forta vinculació amb les universitats, generalment privades, però també públiques. Es pensava en una entitat que establira un teixit de relacions amb la societat, que no li donara l'esquena, que tinguera en compte les necessitats que la societat poguera sentir i reclamar i, en correspondència, poder-se beneficiar d'ajudes provinents d'aquesta societat. En aquells moments, la idea de no mantenir-se exclusivament del pressupost oficial era francament nova en el panorama de la universitat pública.

En aquells moments, la idea de no mantenir-se
exclusivament del pressupost oficial era francament nova
en el panorama de la universitat pública.

El president del Patronat des del principi va ser Vicente Mortes Alfonso, valencià, natural de Paterna, enginyer de Camins que va ocupar càrrecs rellevants a València en el món empresarial, després va anar a Madrid on va exercir els càrrecs de subsecretari del Ministeri d'Obres Públiques, comissari adjunt del Pla de Desenvolupament (1965-1969) i ministre de l'Habitatge (1969-1973), i tornà finalment al sector empresarial privat.

En un article de fa poc (*Las Provincias*, 26-05-2018) F. P. Puche diu: "El paterner que des de la Comissaria del Pla de Desenvolupament controlava València sencera, treballava molt des del 1956, juntament amb l'alcalde Rincón de Arellano, per a impulsar la vida universitària".

Cal agrair-li la vinculació amb la UPV a fi de prestar-hi ajuda des de les instàncies oficials. Això no obstant, el fet de no residir a València el va portar a pensar en el relleu més d'una vegada. En la sessió conjunta de la Junta de Govern i Patronat del dia 7 de juny del 1976, a la qual va assistir el ministre d'Educació, el Sr. Mortes va reiterar de nou la necessitat del seu relleu.

Formaven part del Patronat representants del món empresarial, de l'administració pública, alguns membres de la Junta de Govern i representació de l'alumnat. En aquells moments inicials totes les ajudes eren molt ben rebudes, encara que en general el Patronat va ser més aviat un fòrum en el qual la Universitat es projectava i s'integrava en instàncies representatives de la societat valenciana.

El final de l'etapa

El 1978, després de les eleccions en les quals Saturnino de la Plaza va ser escollit rector, vaig cessar com a secretari general i em va substituir José Luis Santos Lucas, també professor a l'Escola d'Arquitectura. Van ser anys de treball esforçat, d'il·lusió per un magnífic projecte que avui és una esplèndida realitat i de satisfacció d'haver format part d'un vertader equip amb el qual em vaig sentir plenament identificat.

Vicente Delgado de Molina y Juliá

Doctor enginyer de Camins, Canals i Ports

Director de Vies i Obres de la Diputació de València

Director de l'Escola d'Enginyers de Camins de la UPV (1968-1979)

Va morir l'any 2005

Vicente Delgado es va incorporar el 1968 a l'IPS formant part del primer equip que va formar el rector, Rafael Couchoud. Relata com insospitadament es va veure ficat en aquella aventura. A fi de donar a conèixer el projecte de l'IPS, Couchoud va fer visites a les institucions que pel seu nivell podrien constituir un suport en l'arrencada. Una de les portes a què va tustar de manera prioritària va ser la del Col·legi i Enginyers de Camins, d'on va eixir la iniciativa de comptar amb Delgado de Molina.

Per Ordre del Ministeri d'Educació de 31 de desembre del 1968, va ser nomenat membre del Patronat de la UPV. Estava en possessió de la medalla d'honor que concedeix l'Institut d'Enginyers d'Espanya.

La família de Rafael Couchoud ha tingut l'amabilitat d'oferir-nos un valuós relat escrit per Vicente Delgado en què es descriu l'inici de l'IPS. A continuació el reproduïm textualment.

Testimoni de Vicente Delgado de Molina

Els amics i subordinats (en aquesta ocasió tots els segons es troben entre els primers), aspirem a la quasi impossible tasca de plasmar en unes quantes pàgines la vida professional de Rafael Couchoud, com a enginyer de camins i com a funcionari de l'administració.

Vaig tenir l'ocasió i la sort de col·laborar amb ell en una tasca en la qual, com que no era estrictament d'exercici professional del nostre cos, es requeria per a dirigir-la no sols el coneixement general i profund de l'administració de l'administració, sinó que era imprescindible la personalitat de Rafael i, sobretot, la il·lusió que ell tenia i va transmetre als seus col·laboradors.

[...] era imprescindible la personalitat de Rafael i, sobretot, la il·lusió que ell tenia i va transmetre als seus col·laboradors.

El mes de juny del 1968 s'aprova un decret llei amb vuit articles i quatre disposicions finals. En l'article segon, el més breu de tots, es diu textualment: "Es creen els instituts politècnics superiors de Barcelona i València". Ni més ni menys. I en la disposició final tercera, com sempre, "els ministeris d'Educació i Ciència i d'Hisenda queden autoritzats per a dictar les disposicions corresponents".

El Ministeri d'Educació havia de tenir ja el nomenament *in pectore* del president de l'IPS de València.

Quant al d'Hisenda, ja ho tenia quasi tot dit en el preàmbul del Decret llei: "El fet que el Pressupost General de l'administració estiga ja aprovat". Solució: nomenar Rafael Couchoud president de l'IPS.

Abans d'aparèixer publicada la disposició legal al BOE, Rafael ja anava per València *destorbant*.

Entre altres reunions, convoca els membres de l'Associació del Col·legi de Camins a fi de comunicar-nos que en l'IPS es crearan les escoles superiors d'Arquitectura, d'Enginyers de Camins, Canals i Ports i d'Enginyers Industrials, i que l'Escola d'Enginyers Agrònoms, que ja existia, s'integraria en aquell.

Ignore qui va ser el culpable llavors (ara ho agraïsc) de proposar el meu nom en aquesta reunió com a possible director *comissari* de l'Escola de Camins. Aquell dia vaig conèixer personalment Rafael i l'endemà de matí ja ens posàvem en marxa.

Ignore qui va ser el culpable llavors (ara ho agraïsc) de
proposar el meu nom en aquesta reunió com a possible
director *comissari* de l'Escola de Camins. Aquell dia vaig
conèixer personalment Rafael i el matí següent ja ens
posàvem en marxa.

Es preveia començar els cursos el mes d'octubre i es pensava que es podia fer perquè s'havia d'impartir només el primer curs de les noves escoles d'Enginyeria que, com que era comuna en totes les branques, ja es cursava a l'Escola d'Agrònoms. De fet, els estudiants valencians que volien cursar les carreres de Camins o Industrials estudiaven el primer curs en la d'Agrònoms, i després es traslladaven a les escoles d'altres regions.

En Arquitectura existia des de dos anys abans una secció delegada de l'Escola de Barcelona en locals cedits per l'Ajuntament.

No obstant això, hi havia molta faena a fer. El *quarter general* s'instal·la al despatx del director de l'Escola d'Agrònoms i, durant tot l'estiu, es treballa en diversos fronts. El nostre president és un gran psicòleg i sap a qui cal encarregar cada tasca i com cal donar les ordres a cada persona.

Mentre els uns es dediquen a la selecció del possible professorat que ha de començar a col·laborar amb els catedràtics i encarregats de càtedra de primer d'Agrònoms, els altres s'ocupen de les obres de condicionament d'aules als tallers, a les naus de pràctiques i a la sala d'actes d'aquesta Escola.

Amb gran encert, el president organitza de bell principi la futura gerència que, més tard, juntament amb la del Politècnic de Barcelona i la de la Complutense, marcaran la pauta d'actuació de les gerències universitàries.

Quan s'aprova el Decret de 24 d'octubre sobre organització de l'Institut Politècnic Superior de València, en què s'implanten els ensenyaments del primer curs en Camins i Industrials, i primer, segon i tercer en Arquitectura, tot està a punt per a començar les classes.

Ara es tracta de resoldre la cessió de terrenys per al nou Politècnic.

Rafael aconsegueix harmonitzar criteris i voluntats; reuneix l'Ajuntament i la Diputació amb els llauradors de l'horta del Camí de Vera i, amb paciència i autoritat, aconsegueix resoldre els problemes i queda sincerament amic de tots.

Rafael aconsegueix harmonitzar criteris i voluntats; [...]
i, amb paciència i autoritat, aconsegueix resoldre els
problemes i queda sincerament amic de tots.

Mentrestant, estudiem l'estructura departamental del futur Institut que servisca per a redactar les bases del concurs d'idees per al projecte del futur

campus, al mateix temps que s'inicien els edificis per a la instal·lació provisional de l'Institut.

Les diverses fases previstes es van complir amb una particularitat: el gran coneixement que Rafael tenia de l'administració i, sobretot, de la Intervenció General, va fer que no es paralitzara un sol expedient.

El 1971 s'aprova l'estructura departamental inicial i l'Institut Politècnic Superior es constitueix en Universitat. Rafael Couchoud és el primer rector de la Universitat Politècnica de València i crec que també el primer rector no catedràtic d'una universitat.

L'ICE de la Universitat, una altra de les grans il·lusions de l'ara rector, també és pioner en idees i actuacions que servirà d'exemple i d'emulació a altres universitats.

Aquest va ser el començament d'una universitat jove que, en aquells anys tan problemàtics en la vida universitària, va demostrar un tarannà i serietat reflex del tarannà i la serietat del seu rector.

Aquest va ser el començament d'una universitat jove que,
en aquells anys tan problemàtics en la vida universitària,
va demostrar un tarannà i serietat reflex del tarannà i la
serietat del seu rector.

El seu despatx sempre estigué obert a professors i alumnes; avalà sempre la tasca dels primers i tingué en compte també, sense demagògia, les peticions dels segons.

Quan Rafael va abandonar el rectorat per a passar a una direcció general del Ministeri d'Educació i Ciència, va deixar, juntament amb els sòlids fonaments

dels nous edificis de la Universitat Politècnica de València, un exemple d'il·lusió, professionalitat, humanitat i amistat.

Fins ací el relat de Vicente Delgado.

Quan Rafael Couchoud va cessar com a rector, tota aquella aventura que havia sigut la posada en marxa de la UPV, li va deixar una profunda petjada. Així, en una carta de comiat a Francisco Ruvira, de data 21 de febrer del 1973, li diu:

“En haver arribat l'indispensable i just relleu del meu càrrec com a rector de la Universitat Politècnica, per imperatiu de la meua destinació en aquest Departament, no és adequat un comiat perquè ja aquesta Universitat serà substancial amb mi mentre visca”.

Francisco Ruvira Senent

Doctor enginyer industrial i llicenciat en Ciències Químiques
Director de l'Escola d'Enginyers Industrials (del 1968 al 1976)
Va morir l'any 2007

Va formar part de la primera Junta de Govern des dels inicis fins que va deixar de ser director de l'Escola d'Enginyers Industrials. Abans de la creació de l'IPS, el director de l'Escola d'Enginyers Agrònoms, González Sicilia, el va convidar a impartir l'assignatura d'Electrotècnia quan l'Escola estava situada a Burjassot i en la qual va ser professor.

La seua formació incloïa la llicenciatura de Ciències Químiques i Enginyer Industrial i va formar part del quadre tècnic d'importants empreses de València. Amb una clara vocació per la innovació, era titular de diverses patents de sistemes industrials. Ruvira, després d'una entrevista periodística en la qual advocava per la implantació a València d'una escola d'enginyers industrials, va ser cridat per l'alcalde Rincón de Arellano, qui va acollir la idea. La publicació del Decret llei 5/1968, de juny, pel qual es crea l'IPS, en realitat s'insereix en una aspiració personal anterior molt acariciada i cultivada en la mesura de les seues possibilitats.

Va ser Rafael Couchoud qui el va convidar a participar en el projecte IPS, suggeriment que va acceptar amb il·lusió i va formar part de l'equip inicial que va posar en marxa la UPV. Ja retirat de la docència, encara que no de l'activitat com a enginyer, per encàrrec del rector Justo Nieto va escriure el llibre *La Universidad Politécnica de Valencia: una aventura en los años 60* (Editorial UPV, 2000) que és un relat històric molt documentat, escrit amb un llenguatge senzill i directe en el qual es narren de manera fidedigna els avatars d'aquella primera època.

El rector Justo Nieto va escriure: “Francisco Ruvira Senent hagué de fer en moments difícils un paper d’esforç heroic, d’intuïció màgica, de lideratge il·lusionant, per fer possible que la UPV emprenguera els primers passos. Mai no li podrem agrair prou aquesta generosa dedicació” (*Las Provincias*, 14-12-2007).

“Francisco Ruvira Senent hagué de fer en moments difícils un paper d’esforç heroic, [...]. Mai no li podrem agrair prou aquesta generosa dedicació”.

Com que Ruvira va formar part de la primera Junta de Govern de la UPV, ens ha semblat oportú seleccionar d’aquell llibre algun relat que complete les altres aportacions.

Testimoni de Francisco Ruvira Senent

L'IPS en el seu context

Les mesures urgents de reestructuració universitària i la conseqüent creació dels instituts politècnics de Barcelona i València són la *punta de l'iceberg* de la gran reforma que es volia fer en l'ensenyament superior i, en el nostre cas, en els ensenyaments tècnics.

Es publica el llibre blanc *La educación en España: base para una política educativa*. Per a poder arribar a unes conclusions finals, es convida els instituts politècnics a exposar suggeriments sobre la nova organització, i també l'Institut d'Enginyers Civils.

El mateix Ministeri d'Educació i Ciència organitza reunions a les quals assisteixen alguns directors generals del Ministeri, els rectors dels tres instituts politècnics existents, els directors de les escoles d'enginyeria que per la seua unitat no constituïen instituts, dos representants de la UNESCO i un de la FAO.

El caràcter experimental d'aquests instituts politècnics intentava aportar la seua pròpia experiència per a poder emprendre, temps després, una reforma més àmplia dels ensenyaments tècnics. I per això es treballava amb tota rapidesa en aquest període inicial. (Del capítol "Antecedents").

Cursos semestral

Per a poder iniciar el curs el mes d'octubre (1968) incloent-hi les noves orientacions, es va començar per adaptar el pla del 1964 substituint-lo per cursos semestral a les escoles de Camins i Industrials.

Pel que fa a la d'Agrònoms i la d'Arquitectura, el pas del règim tradicional a l'adaptat es va fer gradualment, transformant un curs cada dos anys i respectant així la situació dels alumnes que es trobaven ja en cursos avançats seguint l'antic pla.

La gran diversificació de matèries en algunes assignatures d'enginyeria, ja per si dividien el curs *normal* i establien un nombre elevat d'assignatures quadrimestrals.

La subdivisió en cicles de sis mesos va aconseguir donar a l'Institut Politècnic una estructura *arborescent* que permeté obtenir tres semestres comuns a totes les especialitats d'enginyeries i quasi dos cicles en la d'Arquitectura.

Els avantatges eren evidents, els alumnes podien ajornar la decisió d'especialitat pràcticament fins al quart semestre.

Una altra innovació interessant va ser la introducció d'assignatures humanístiques que, sense tenir valor acadèmic ni continguts polítics, podien contribuir al perfeccionament humà de l'alumne. Aquesta idea intentava afavorir una

introducció del futur graduat en la societat en la qual havia de moure's, encara que era lògic que la seua atenció anara derivant amb més intensitat cap a les obligatòries.

Però per a desenvolupar de manera eficaç els cursos semestralers era necessari complir un calendari rigorós. Aquest període docent, normal en molts països, exigia tallar l'hàbit de l'alumnat d'establir *bells* ponts entre dies oficialment festius i reduir dràsticament els períodes vacacionals.

Per això s'exigia un control rigorós de la presència tant de l'alumnat com del professorat. (Del capítol "Cursos semestralers").

La qualificació conjunta

Una de les novetats (en aparença) va ser la de la qualificació conjunta. És a dir, després dels exàmens i les avaluacions, els professors representants de les assignatures d'un mateix curs qualificaven l'alumne amb nota única per al semestre.

Una de les novetats va ser la de la qualificació conjunta
[...] després dels exàmens i les avaluacions, els professors
representants de les assignatures d'un mateix curs
qualificaven l'alumne amb nota única per al semestre.

En gran part dels casos l'acord era senzill: si l'alumne aprovava totes les assignatures del semestre, quedava aprovat amb la nota com a mitjana aritmètica de les qualificacions de cada professor. Igualment es procedia en el cas invers. Però si ens limitarem a aquests dos casos extrems, aquesta forma hauria pecat d'inhumana.

Per això, en els freqüents casos intermedis, és a dir, quan una o dues assignatures no aconseguien l'aprovat, s'adoptaven els criteris següents:

Si aquestes assignatures tenien notes pròximes a l'aprobat, però destacaven en les altres, els professors d'aquelles elevaven la nota i l'alumne quedava aprovat en aquell semestre amb la seua nota.

Si les assignatures tenien notes pròximes a l'aprobat, però no destacaven en les altres, els professors d'aquelles no elevaven la nota a l'alumne. Després d'un període relativament curt es feien nous exàmens (col·loquialment *repesques*) que en cas positiu permetien superar el semestre.

Aquest sistema significava traslladar als semestres el criteri tradicional de les escoles d'enginyeria superiors amb l'avantatge que en els casos negatius significaven la pèrdua d'un semestre, mentre que en els cursos anuals de les escoles esmentades la pèrdua era de tot l'any. (Del capítol "La qualificació conjunta").

Rebellió a les aules

Com és ben conegut de tots els lectors, en aquella època hi hagué nombroses vagues estudiantils.

Aquestes *expressions públiques* de la joventut tenen un doble vessant: les reivindicacions purament estudiantils i les impregnades d'un contingut polític pròpies d'un règim que va arribant a la seua fi. Ens trobem aproximadament el 1972.

Mentre que en nombrosos centres docents els estudiants es manifesten amb *vagues* i pintades a les façanes de les mateixes universitats, m'agradaria subratllar que cap d'aquests fets no van tenir com a protagonista la Universitat Politècnica de València.

Els estudiants dins del Politècnic van decidir reunir-se en una *assemblea*. Aquell dia no hi era el rector d'aleshores, Rafael Couchoud. Els alumnes reclamaven la presència de Vicente Delgado de Molina. Poc més tard m'hi vaig acostar.

El director de Camins va dialogar durant una llarga estona amb tots els presents en aquella reunió estudiantil i no va tenir inconvenient a facilitar-los una aula perquè pogueren fer les seues reunions.

Enmig d'aquest diàleg, mai discussió, una *veu* va indicar el temor que aquestes assemblees estudiantils pogueren ser dissoltes en algun moment pels *grisos*, que era com aleshores es denominava la Policia Nacional de manera col·loquial. En aquesta situació, vaig prendre la paraula i els vaig dir clar i ras que, sota la meua responsabilitat, no entraria cap *gris* al Politècnic. Ho vaig dir, segons vaig aclarir a continuació, per principis... no per política. Considerava una *violació* que entrara una arma en un centre on precisament s'impartia cultura. I vaig afegir a aquesta declaració de principis personals: "per contra, no vull que amb pintura queden reflectides les vostres reivindicacions en les parets de la nostra universitat, perquè hem de demostrar que som gent civilitzada".

D'aquesta manera, els seus eslògans i conclusions es redactaven en una banda de paper enrotllable i fixada a la paret amb cinta adhesiva. M'alegra que aquest bon costum perdure.

No vull passar per alt una indicació un poc paternalista que els vaig fer: "Intenteu que les vostres discussions privades no siguen tan violentes que puguen danyar algun objecte... En aquest cas us exigiré, com en un col·legi d'ensenyament primari, que pagueu de la vostra butxaca els desperfectes..."

“Intenteu que les vostres discussions privades no siguen tan violentes que puguen danyar algun objecte... En aquest cas us exigiré, com en un col·legi d'ensenyament primari, que pagueu de la vostra butxaca els desperfectes...”

Després d'aquesta primera assemblea, se'n van fer algunes més en què van abundar les discussions, ja civilitzades, caracteritzades per l'existència d'una llibertat absoluta i a les quals vaig creure prudent no assistir. (*Del capítol "Rebellió a les aules"*).

Primeres repercussions de la UPV

Transcorregut poc més d'un any de la creació de l'IPS de València, vam rebre un escrit de l'Associació Espanyola del Formigó Pretesat (depenia de l'Institut Eduardo Torroja) del qual extraïem el paràgraf següent:

"En recent reunió de la Comissió Permanent d'aquesta Associació es va adoptar l'acord de celebrar, durant els dies 18 al 21 del pròxim mes, novembre, la VI Assemblea Tècnica Nacional, i s'ha triat València com a seu d'aquestes reunions..."

Acabada aquesta VI Assemblea, vam rebre un escrit del qual extraïem també un paràgraf molt significatiu:

"Finalitzada la VI Assemblea Tècnica Nacional de l'Associació Espanyola de Formigó Pretesat que hem celebrat a València, vull expressar-li en nom d'aquesta Associació i en el meu propi, el nostre agraïment per la seua amable col·laboració. Els actes han constituït un vertader èxit, cosa que fa augurar un desenvolupament important de les tècniques del formigó pretesat a Espanya".

La UPV va ser la que va inclinar la balança cap a l'emplaçament a València d'empreses, com per exemple, les que esmentem a continuació. Tinc davant el retall de premsa d'un diari local en el qual apareix:

"Confirmat: Almussafes ha sigut seleccionada per la Ford"

La UPV va ser la que va inclinar la balança cap a
l'emplaçament a València d'empreses, [...]

Per no repetir l'entrevista amb *Mister* Robert S. Holmes, l'home número dos de la secció europea de la Ford, en seleccionem un paràgraf totalment concloent:

“Nosaltres donarem faena de set mil a deu mil persones. Hem vist que a València hi ha una població capaç de proporcionar-nos aquesta mà d'obra, a la ciutat i en tots els pobles. I també hem vist que hi ha una bona universitat que ens pot donar tècnics. És a dir, que València ofereix homes en tots els nivells”.

Esmente només un altre cas per no allargar indegudament aquest escrit.

Quan la IBM dominava el mercat mundial d'ordinadors, vaig rebre una invitació perquè visitara el seu Centre d'Investigació a Niça i la fàbrica de Montpeller, i em vaig unir a l'expedició constituïda per l'alcalde d'aleshores, López Rosat, i per un conjunt de persones relacionades amb la banca i caixa d'estalvis, que en total érem uns deu.

L'important és que en les visites esmentades, a part d'ensenyar-nos les instal·lacions i fer-nos assistir a un seguit de conferències sobre diversos aspectes de la seua empresa, la cosa veritablement important fou que ens van indicar la seua política de nous emplaçaments.

Van descriure amb tanta precisió els voltants de València incloent-hi la UPV, que vaig pegar un colp de colze al meu veí i li vaig dir en veu baixa: “Només hi falten els tarongers” i, efectivament, la IBM es va instal·lar a València. (*Del capítol Primeres repercussions de la UPV*).

José Luis Manglano de Mas

Doctor enginyer industrial
Catedràtic d'universitat (1973 -2011)
Director de l'Escola d'Enginyers Industrials (1976-1979)

El 1968 tenia 27 anys i en feia quatre que havia acabat els estudis a l'Escola d'Enginyers Industrials de Madrid. La publicació del decret llei de creació de l'Institut Politècnic Superior de València, sent ministre d'Educació José Luis Villar Palasí i president d'aquest Institut Rafael Couchoud Sebastià, tots dos il·lustres valencians, va ser una notícia magnífica, per a mi inesperada, que obria un nou i esperançador horitzó per als valencians, no sols per als futurs alumnes sinó també per als qui sentíem amb il·lusió la possibilitat de contribuir a la gestació i el desenvolupament de l'IPS.

Es posava fi a la necessitat de traslladar-se fora de València a estudiar una enginyeria o arquitectura, cosa que sovint era quasi impossible no sols per motius econòmics, sinó també per circumstàncies familiars i personals que no ho permetien. Molts bons estudiants que haurien sigut magnífics enginyers o arquitectes no van poder ni tan sols iniciar aquests estudis.

En el Decret 2731/1968, de 24 d'octubre, sobre organització de l'Institut Politècnic Superior de València, es van implantar els ensenyaments del primer curs de Camins i Industrials i segon i tercer d'Arquitectura, que fins llavors funcionava com a delegació de l'Escola de Barcelona, mentre que l'Escola d'Agrònoms, creada el 1959, quedava incorporada al mateix Institut Politècnic.

M'hi vaig incorporar com a professor ajudant de classes pràctiques des de l'1 d'octubre del 1968, i impartia l'assignatura de Física als soterranis de l'Escola d'Agrònoms perquè encara no hi havia edificis propis.

El nou sistema educatiu naixia com un repte important en el panorama universitari espanyol. D'una banda, volia ser politècnic perquè estructurava els quatre primers semestres comuns a les quatre escoles tècniques superiors, cosa que homogeneïtzava el nivell en totes i creava una convivència molt beneficiosa entre alumnes i professors. D'altra banda, es notava l'empremta del nostre president, Rafael Couchoud, el qual, sense pertànyer abans a l'estament universitari, impulsava el caràcter d'empresa educativa, per a mi la més important entre totes les empreses, i això va ser, al meu parer, una autèntica revolució en les estructures caduques existents.

Rafael Couchoud, [...] impulsava el caràcter d'empresa educativa, [...] i això va ser, al meu parer, una autèntica revolució en les estructures caduques existents.

S'hi seguia un calendari quasi laboral que posava fi a tantes vacances i festes; l'assistència a classe era obligatòria, cada dilluns els alumnes tenien una prova per comprovar el seu nivell d'aprenentatge i al final de cada curs semestral es reunien les juntes de qualificació que ponderaven el conjunt de qualificacions obtingudes tenint sempre en compte la fundada opinió del professor de cada assignatura. El resultat final significava aprovar tot el semestre o repetir-lo sencer.

Algunes d'aquestes mesures potser es consideren massa dures, però s'aprenia a valorar l'exigència, el treball, el sacrifici i el mèrit, i això els serviria per a tota la vida.

El panorama que teníem davant tenia una preocupant dissimetria. Mentre que l'Escola d'Agrònoms tenia pràcticament dotades totes les places i equipats els laboratoris, com era lògic perquè funcionava des de nou anys abans, les altres noves escoles mancaven de quasi tot. El caràcter ferm però dialogant de Rafael Couchoud li va permetre tirar avant malgrat les dificultats que es presentaven cada dia.

Quan el 1971 l'Institut Politècnic es converteix en Universitat Politècnica, Couchoud en el primer rector sense ser catedràtic i s'aprova l'estructura departamental, es fa més palesa la situació de les noves escoles respecte de la d'Agrònoms. Per a ocupar càrrecs importants en el govern de la Universitat com ara vicerectors, directors de departaments, etc., calia ser catedràtic, i sols n'hi havia en Agrònoms. En les altres escoles no hi havia ni tan sols dotacions de places que permeteren als professors alimentar l'esperança de poder presentar-s'hi a curt termini per a intentar aconseguir-les.

Quan el 1971 l'Institut Politècnic es converteix en Universitat Politècnica, [...] i s'aprova l'estructura departamental, es fa més palesa la situació de les noves escoles respecte de la d'Agrònoms.

En aquests primers anys de l'Institut Politècnic Superior de València es van establir les bases d'un nou sistema eficaç d'ensenyaments politècnics, al servei real de la societat, que només el fet del trasllat a Madrid de Rafael Couchoud va fer que començara a diluir-se.

És important assenyalar la participació d'assignatures humanístiques com ara Teoria de l'Expressió, que van contribuir, com l'ICE, a la formació integral dels alumnes i a la publicació de la revista *CQD* (*Como queríamos demostrar*), en la qual expressaven opinions i crítiques sense oblidar el bon humor.

Una altra situació important es va produir a la nostra Universitat quan aconseguírem places, gràcies en part a la generositat de l'Escola d'Agrònoms, que va desdotar algunes places que no tenien cobertes, i és el fet que alguns professors d'altres escoles de la resta d'Espanya, fonamentalment de Madrid i Barcelona, veren en les places de la nostra Universitat Politècnica de recent creació la seua oportunitat per a aconseguir una plaça com a numerari i poder tornar tan prompte com fóra possible per trasllat al seu lloc de procedència. Això produïa sovint canvis i interinitats gens beneficioses per a les activitats docents i investigadores, i dificultava la formació dels joves professors i la incorporació als claustres respectius.

Establir l'estructura departamental al marge de les escoles va donar lloc a l'existència d'alguns departaments amb més de cent professors en què n'hi havia bastants que ni es coneixien ni es relacionaven entre si, es constituïen nous cercles de poder i es diluïa el caràcter de les escoles en poc més que centres administratius.

Una altra qüestió important al meu entendre, de la qual no s'ha alliberat la nostra Universitat quan ha crescut i ha anat inserint-se cada vegada més en la realitat social i econòmica de l'entorn, influïda pels corrents dominants i pel reconeixement de les tasques investigadores, ha sigut el progressiu abandó de l'activitat docent per a dedicar-se a altres ocupacions, no sols a la recerca, i és poc menys que residual l'atenció que alguns professors presten als alumnes.

És clar que la societat del coneixement exigeix innovació científica i tecnològica, però no ha de comportar en cap cas reducció en la funció primordial de la universitat. I en la mesura en què aquesta, *mater magistra*, reduïska la seua funció educativa, deixarà de complir adequadament la finalitat última: la transmissió del coneixement, i redundarà en la baixa formació i qualitat dels graduats. Ja ho va expressar fa bastants anys Ortega y Gasset quan va dir: "no decidirà en l'elecció del professorat universitari el rang que com a investigador posseïska el candidat, sinó sols el seu talent sintètic i els dots de professor".

Fins a l'any 1959, en què es va crear a València l'Escola d'Enginyers Agrònoms, no hi havia pràcticament presència de la dona valenciana en els

estudis d'enginyeria superior. Aquesta situació s'explica fàcilment si tenim en compte que la concentració de les escoles a Madrid obligava les possibles es-tudiantes a abandonar la llar familiar i enfrontar-se a una nova situació difícil i costosa. Si afegim a això els orígens clarament militars de les escoles d'engi-nyers, són evidents els motius de la quasi total absència de la dona, i en parti-cular de la valenciana, a les aules de les nostres escoles.

La realitat actual ens mostra la completa incorporació de la dona valen-ciana als estudis d'enginyeria i arquitectura a través de la Universitat Politècnica de València, que no ha deixat de créixer i diversificar-se amb noves titulacions des que es va crear.

La realitat actual ens mostra la completa incorporació de la dona valenciana als estudis d'enginyeria i arquitectura a través de la Universitat Politècnica de València.

Al llarg d'aquests últims cinquanta anys i paral·lelament a la incorpora-ció femenina als estudis tècnics, també s'ha produït la integració de la dona en els claustres com a professores, cosa que ha contribuït a normalitzar el que sempre degué ser normal: la igualtat de drets, deures i oportunitats amb els homes.

En anys problemàtics (recordem el Maig francès del 1968), les idees i els fets de Rafael Couchoud van tirar avant perquè sota la seua direcció i amb la dedicació i participació de tots els qui vam contribuir al desenvolupament de la Universitat, posant-hi el millor de nosaltres mateixos, sabíem que cons-truíem un futur millor per a València.

Fet i fet, si s'analitza el temps, l'esforç i el factor humà necessaris per a formar i conjuntar un equip de persones amb la preparació i qualitat sufici-ents per a transmetre a l'alumne els coneixements necessaris i adequats a la seua titulació, per a proporcionar i gestionar els mitjans materials necessaris

(biblioteques, hemeroteques, laboratoris, centres de càlcul, aules informàtiques, etc.), tant per a servei dels professors com dels alumnes i, en particular, com a suport als grups de recerca, innovació i desenvolupament, i per a crear l'ambient adequat perquè la tasca de grups capdavanters docents i de recerca es vaja transmetent a tota la comunitat universitària i siga el caldo de cultiu formatiu dels futurs professors, crec sincerament que la nostra Universitat es mereix un excel·lent.

[...] siga el caldo de cultiu formatiu dels futurs professors,
crec sincerament que la nostra Universitat es mereix
un excel·lent.

En girar els ulls arrere, després de 50 anys i malgrat les imperfeccions i els errors de tota obra humana, em sent orgullós d'haver pertangut al conjunt de persones que des del primer dia es van esforçar al màxim donant el millor de si mateixos per tal de fer realitat un projecte il·lusionant i valencià.

Carlos Gracia López

Doctor enginyer agrònom i economista

Catedràtic de l'Escola d'Enginyeria Tècnica (1971-1976)

Agregat d'universitat (1976-1977)

Catedràtic d'universitat (1977-2014)

Director de l'Escola Universitària d'Enginyeria Tècnica Agrícola (1974-1976)

Professor emèrit (des del 2014)

La primera pedra de la Universitat Politècnica de València: l'Escola Tècnica Superior d'Enginyers Agrònoms (ETSEA)

L'Escola, creada pel Decret del 16 de juny del 1959, va començar l'activitat el curs 1960-1961 als locals de l'Estació Taronjera, que pertanyia a l'Institut Nacional d'Investigacions Agràries, situat a Burjassot. Va ser la segona escola d'enginyers agrònoms d'Espanya, després de la de Madrid, que ja tenia en aquell moment 104 anys d'història.

Va començar amb deu professors per al curs denominat d'*iniciació* del pla d'estudis del 1957. Hi havia cinc encarregats de càtedra –un per a cada assignatura– i cinc encarregats de curs. Òbviament, tots amb caràcter interí o temporal i amb dedicació parcial o compartida.

El 1965, l'Escola es trasllada a un edifici de nova planta a la zona universitària de Blasco Ibáñez, i la millora de les instal·lacions va acompanyada d'un augment considerable de la plantilla de professors per a docència i laboratoris.

M'incorpore a l'Escola Tècnica Superior d'Enginyers Agrònoms el mes d'octubre del 1967 com a professor no numerari. Molt pocs drets, sense seguretat

social ni res de semblant. Un encàrrec de docència que superava les 15 hores setmanals. Encara amb escassa dotació de laboratoris i recursos didàctics, però amb l'oportunitat de col·laborar en el creixement de la institució i de preparar un futur professional que m'interessava.

En el període 1965-1971 és rellevant la incorporació de bon nombre de catedràtics per oposició, prop de la vintena. Molts d'ells amb docència prèvia a l'Escola de Madrid. En aquell moment, es permetia estar en actiu en més d'un cos en la funció pública. Així, bona part dels nous catedràtics compartien aquesta activitat amb altres quefers públics o privats aliens a la universitat. A poc a poc es va fer freqüent la dedicació *plena* i sobretot l'*exclusiva* d'aquells primers catedràtics. Marcos Rico Gutiérrez, catedràtic numerari, es fa càrrec de la Direcció de l'Escola, i l'equip directiu es modela sobre la base de més dedicació al centre.

Marcos Rico Gutiérrez, catedràtic numerari, es fa càrrec de la Direcció de l'Escola, i l'equip directiu es modela sobre la base de més dedicació al centre.

Els professors d'Agrònoms i l'Institut Politècnic Superior

El mes d'octubre del 1968, l'Escola Tècnica Superior d'Enginyers Agrònoms (ETSEA) queda integrada, per decret, en l'Institut Politècnic Superior (IPS).

Els dos primers cursos 1968-1969 i 1969-1970, els alumnes matriculats en els cursos comuns de l'Institut Politècnic Superior (IPS), com que no hi ha locals adequats, comencen les classes als *soterranis* de l'Escola d'Agrònoms.

Per al personal d'Agrònoms, l'ocupació sobtada dels espais de la planta baixa, corredors, etc., per grups d'alumnes d'altres orientacions tècniques, amb

docència en règim semestral i de caràcter selectiu, fins al punt que el fet de no superar una assignatura obligava a la repetició del semestre complet, va ser una estranya sorpresa.

A la sala de professors d'Agrònoms es reunien ara habitualment els gestors de l'Institut: el president, Rafael Couchoud, els quatre directors de les escoles tècniques superiors de l'Institut i un cap de gabinet.

Les opinions i actituds dels catedràtics numeraris d'Agrònoms s'assemblaven poc al format implantat per l'IPS. Les decisions i mesures generals per a les quatre escoles que s'anaven adoptant des de la presidència era difícil entendre-les i compartir-les en una escola amb deu anys d'existència i un claustre amb bona part de les càtedres ja cobertes.

En aquesta línia, recorde que un dia –degué ser en el curs 1970-1971, una vegada convertit l'IPS en Universitat Politècnica de València (UPV)– un grup de catedràtics d'Agrònoms encapçalats pel director de l'Escola va demanar reunir-se amb Rafael Couchoud. Possiblement es tractava de mostrar una certa resistència a algunes de les mesures preses per ell i fer valdre l'opinió dels qui per dret pertanyien ja a la carrera professional de docents de la universitat pública.

Aquesta tibant reunió vespertina a porta tancada, d'un contra molts, es va anar allargant fins entrada la nit. Accidentalment, se'n va anar la llum de l'edifici, però el debat no es va acabar. Es van portar espelmes a la sala i el clima tibant es va mantenir fins al final. Quan vaig preguntar a algun dels assistents, amb qui tenia especial confiança, com va acabar tot, el seu testimoni més o menys va ser: “al tigre no se li poden fer cosquerelles, ha guanyat per golejada”.

Quan vaig preguntar a algun dels assistents, [...]com va acabar tot, el seu testimoni més o menys va ser: “al tigre no se li poden fer cosquerelles, ha guanyat per golejada”.

Aquesta anècdota indica per a mi dos aspectes rellevants:

En primer lloc, com de complicat va ser al principi de la UPV coordinar centres acadèmics amb diferents nivells de desenvolupament.

En els nous, el gestor va en cerca d'un professorat si més no transitori. Amb més autonomia, l'autoritat acadèmica programa els cursos, les matèries, els calendaris, proposa les infraestructures, decideix sobre adquisició de recursos didàctics, etc. No obstant això, en els centres que ja tenen anys d'experiència i un claustre assentat, el gestor ha d'oïr, almenys, els qui formen part d'aquesta institució i compartir amb ells decisions sobre el seu procés de creixement.

En segon lloc, l'enorme personalitat de l'enginyer Rafael Couchoud i la fortalesa de les seues conviccions, tractant costara el que costara de seguir el mandat rebut i acordat amb l'autoritat administrativa –el ministre Villar Palasí– i desitjant fer realitat un model d'ensenyament tècnic molt sòlid, amb garanties de qualitat i prestigi professional, però distant del marc que les universitats espanyoles tenien ja definit en aquells anys per als ensenyaments tècnics.

Les escoles tècniques superiors i les d'Enginyeria Tècnica

El 1971 obtinc per oposició la càtedra de Motors i Màquines Agrícoles de l'Escola d'Enginyeria Tècnica Agrícola de València. Això em permetrà conèixer millor la problemàtica d'aquestes escoles: les titulacions, les competències professionals, la relació amb les escoles tècniques superiors i el procés d'integració en la Universitat Politècnica de València.

El decret de creació de la UPV (11 de març del 1971) converteix l'IPS en Universitat Politècnica, i un any després, segons el Decret de 10 de maig del 1972, les escoles d'Enginyeria Tècnica s'integren en la UPV. En aquell moment n'hi havia cinc: Agrícoles, Arquitectura Tècnica, Industrials de València, Industrials d'Alcoi i Obres Públiques d'Alacant.

[...] les escoles d'Enginyeria Tècnica s'integren en la UPV.
En aquell moment n'hi havia cinc: Agrícoles, Arquitectura
Tècnica, Industrials de València, Industrials d'Alcoi i
Obres Públiques d'Alacant.

En el passat, els professionals titulats en ensenyaments tècnics mantenen, des de temps antic, segons el nivell dels estudis, la denominació d'*enginyers i perits*. Les competències professionals i els col·legis oficials que els substanciaven estaven ben diferenciats. Però a partir del 1964 hi ha un canvi rellevant i passen a denominar-se respectivament *enginyers superiors* i *enginyers tècnics*. Paral·lelament, les escoles es redefeixen com a *escoles tècniques superiors* i *escoles d'enginyeria tècnica*.

Els canvis no cessen, i les escoles d'enginyeria tècnica, una vegada integrades en les universitats, passen a dir-se *escoles universitàries d'enginyeria tècnica*. Aquesta aproximació entre els dos nivells de titulació i la denominació dels centres provoca una tensió que es manifesta tant en l'assignació i l'atribució de competències professionals com en la vigilància dels col·legis oficials, en guàrdia permanent. També les mateixes escoles, els claustres i alumnes, dissenyen, ajusten i discuteixen plans d'estudi i cursos d'adaptació per a accedir amb la titulació d'enginyer tècnic al segon cicle –generalment 4t i 5è any– de la titulació d'enginyer superior.

Als conflictes inicials ja comentats entre els centres recentment creats i el d'Agrònoms amb deu anys d'història, s'hi afig, doncs, la convivència no sempre fàcil entre escoles tècniques superiors i escoles universitàries.

A hores d'ara, el nou model de titulacions universitàries ha resolt totes aquestes diferències, amb millor o pitjor encert segons opinions, amb l'ensenyament cíclic de grau i màster. Però cal tenir present l'esforç que la nostra UPV, al principi i durant els anys següents, hagué de fer a fi de conciliar i harmonitzar centres i claustres diferents.

La meua presència en la Junta de Govern (1974-1976)

A principi de l'any 1974 sóc escollit director de l'Escola Universitària d'Enginyeria Tècnica Agrícola i passe a formar part de la Junta de Govern de la UPV. Rafael Couchoud ja se n'havia acomiadat el mes de febrer del 73 i Marcos Rico era el nou rector.

Seran tres anys intensos en els quals, a més de representar i defensar els interessos i les necessitats de l'escola que dirigisc, en el context general de la universitat, coneixeré de prop els canvis i participaré en les accions d'aquest període de desenvolupament de la UPV.

Seran tres anys intensos en els quals, [...] coneixeré de prop els canvis i participaré en les accions d'aquest període de desenvolupament de la UPV.

A manera de síntesi, els fets més rellevants i transcendents en el trienni 1974-1976 van ser, al meu entendre, els que directament van afectar el professorat, els estudiants, la normativa interna i l'elecció de rector. Els comente a continuació:

1. El professorat

Amb la dotació de noves places es van consolidant quadres docents a les escoles tècniques superiors, tant en adjunties com en agregadores i càtedres. S'experimenta en aquest àmbit un canvi gradual que pot concretar-se en els aspectes següents:

Professorat numerari: S'alleuja la situació dels professors no numeraris (PNN). Les oposicions als cossos docents estableixen els denominats PNN (adjunts principalment) i incorporen professionals de qualitat i prestigi (agregats i catedràtics) amb actitud i desig de servei a la institució universitària.

Dedicació del professorat: El professorat a temps parcial, que va ser urgent i necessari contractar els primers anys de l'Institut, procedents bé d'altres universitats, bé empleats públics de l'administració o professionals del sector privat, comença a ser substituït per la incorporació de professors numeraris, en la major part a temps complet.

La carrera docent: La docència es professionalitza, milloren els mètodes i procediments didàctics, els recursos a les aules, els laboratoris, el treball de camp... Els professors van incorporant la recerca a la seua tasca habitual. Aquest canvi ja s'anava aplicant en Agrònoms deu anys arrere.

2. Els estudiants, a partir del Decret de participació estudiantil, del 17 d'octubre del 1974

Aquest Decret regula la participació formal dels estudiants en la gestió i el govern de les universitats. Estableix que a través de la votació lliure i secreta els alumnes de cada curs trien els seus representants, delegat i subdelegat de curs. El conjunt de delegats i subdelegats dels cursos constituïran el Consell de Centre, i entre ells s'elegeixen, per votació, el delegat i subdelegat de centre, que amb els altres centres constituïran el Consell d'Universitat, que al seu torn tria el delegat i subdelegat d'universitat.

Els nostres òrgans col·legiats van incorporar la representació estudiantil així obtinguda, i a partir d'aquell moment la col·laboració dels estudiants ha sigut determinant en l'esdevenir de la UPV.

Al meu entendre i amb caràcter general, aquells primers representants de l'alumnat van canalitzar de manera lliure, transparent, ordenada i pràctica els plantejaments, les sol·licituds i les posicions d'un sector amb el qual calia comptar per a avançar en el desenvolupament d'una universitat oberta i moderna.

3. Normativa interna. Primers estatuts de la UPV

Els primers estatuts de la UPV, estatuts provisionals, s'aproven pel Decret de 14 de maig del 1971, dos mesos després de la creació de la mateixa Universitat. Era

un document que definia la naturalesa i l'autonomia de la universitat; l'organització dels ensenyaments; l'estructura i la composició; els òrgans de govern personals i col·legiats; la gestió econòmicoadministrativa i un llarg etcètera.

Els primers estatuts de la UPV, estatuts provisionals, s'aproven pel Decret de 14 de maig del 1971, dos mesos després de la creació de la mateixa Universitat.

No obstant això, l'aplicació havia de ser necessàriament progressiva els primers anys de vida de la UPV. Els diversos agents del procés aniran trobant el moment oportú per a cada situació. Així, poc després de començar a caminar ja es proposen modificacions, adaptacions i ampliacions sobre els estatuts publicats.

Aquells canvis i ampliacions no fan sinó adaptar-se, d'una banda, als nous marcs legals com és obligatori, i ajustar-se, de l'altra, al ritme de creixement de la institució universitària com era lògic.

No sorprèn que una part important del quefer d'aquella primera Junta de Govern fóra discutir i elaborar normativa interna que finalment es traduïra en modificacions dels Estatuts (RD de 9 d'abril del 1976).

La importància de l'activitat normativa amb els Estatuts provisionals de teló de fons es va veure reconeguda amb el lloc triat pel nostre rector, Marcos Rico, perquè aquella Junta de Govern, en reunions monogràfiques celebrades els anys 74 i 75 que jo recorde, fera aquesta tasca. Això va ser en el magnífic palau de Fuensalida de Toledo.

Aquell palau, exponent del mudèjar toledà, es va construir en la primera meitat del segle XV. En els anys setanta el Ministeri d'Educació i Ciència administrava aquest edifici i en regulava l'ús. En l'actualitat és seu de la Presidència de la Junta de Castella-la Manxa. Es vincula a figures històriques com Garcilaso de la

Vega, el Greco i Lope de Vega, i allí es van allotjar Carles I i la muller, l'emperadriu Isabel de Portugal.

És natural que, almenys per a mi, el treball en aquestes circumstàncies fóra molt atractiu i il·lusionant, i els acords van ser fruit de la reflexió i del debat calmat en un ambient agradable, lluny de les ocupacions diàries, que alimentava la convivència i combinava faena i amistat entre els membres d'aquella Junta.

Eleccions a rector. Primeres eleccions amb els Estatuts provisionals. Juny del 1975

La primera elecció a rector de la UPV és un salt qualitatiu. Fins llavors els rectors ho havien sigut per designació. Els Estatuts marquen els temps. Es convoquen eleccions. S'hi presenten tres candidats, el rector en funcions, Marcos Rico, el director d'Agrònoms, José María de Juana, i el vicerector, José Juárez.

La primera elecció a rector de la UPV és un salt qualitatiu. Fins llavors els rectors ho havien sigut per designació.

Tots tres havien col·laborat estretament, tant en la consolidació de l'ET-SEA com en els avanços recents de la UPV. Però les eleccions marquen distàncies, no tant pels mateixos candidats, sinó pels suports que s'ofereixen a cadascun i el posicionament, a vegades antagònic, d'aquests seguidors.

I una miqueta d'això va passar en aquestes primeres eleccions. José María de Juana rebia, entre d'altres, el suport d'un grup de professors adjunts que en aquell moment encara no havien rebut el nomenament com a adjunts numeraris i no podien exercir el dret al vot. Aquesta situació els va enfrontar a Marcos Rico, que no podia incloure'ls en el cens electoral. I van voler expressar el seu malestar amb una votació paral·lela a l'oficial. En cap cas no es podien tenir en compte aquells vots en el còmput final, però la premsa es va fer eco

d'aquest resultat oficiós advertint que s'havia produït pràcticament un empat tècnic entre Marcos Rico i José María de Juana.

Va ser l'únic fet que va enterbolir les eleccions del primer rector de la UPV. En tot cas, Marcos Rico va rebre el suport majoritari del cens electoral.

Unes quantes anècdotes de la meua etapa com a director de l'Escola d'Enginyeria Tècnica Agrícola (1974-1976)

Marxa dels biòlegs sobre l'Escola Universitària d'Enginyeria Tècnica Agrícola (EUETA). Març del 1976

Avançats els anys setanta, els alumnes de la Secció de Ciències Biològiques, dependent de la Facultat de Ciències de la Universitat de València, que uns pocs anys després, el 1977, es desdoblarà en quatre facultats –Ciències Matemàtiques, Físiques, Químiques i Biològiques– havien sigut instal·lats provisionalment en el denominat *convent*.

Es denominava així un antic edifici del barri antic de València, d'escàs valor arquitectònic, que en altre temps va ser convent de religiosos. A la fi dels anys seixanta ja l'havien usat, durant dos o tres anys, per als estudis de la Facultat de Ciències Econòmiques i Empresarials creada el 1966.

Fet i fet, la precarietat del local va mobilitzar aquells alumnes de Biològiques en l'hivern del 1976 a reivindicar nous espais al campus universitari. L'Escola d'Agrícoles (EUETA) en aquells moments passava per un període de baixa matrícula atribuïble especialment a canvis en els plans d'estudis i en les condicions d'accés. A més a més, hi havia un ampli espai lliure en la planta superior, reservat per a la instal·lació d'uns futurs laboratoris en fase de projecte i aprovació.

Doncs bé, inspirats possiblement en el model de la *Marxa Verda* del novembre del 1975 que el poble marroquí va llançar sobre el Sàhara espanyol, els alumnes de Biològiques proposen una marxa sobre l'Escola d'Agrícoles

per a envair-la i apropiar-se aules lliures. El degà de Ciències, Lorenzo Ferrer, poc feia per impedir-ho, i des de la mateixa EUETA alguns alumnes bastien ponts als *invasors*. En aquells anys, l'agitació i els moviments socials eren freqüents i els universitaris no podien quedar-ne al marge.

[...] inspirats possiblement en el model de la *Marxa Verda* del novembre del 1975 [...], els alumnes de Biològiques proposen una marxa sobre l'Escola d'Agrícoles per a envair-la i apropiar-se aules lliures.

Es creava un problema d'ordre públic que difícilment podria resoldre's des de la força. Al contrari, les mesures que partiren de l'exclusiu exercici de l'autoritat podien alimentar el problema i complicar-ne el desenllaç. Les forces d'ordre públic es mantenien, doncs, expectants.

El nostre rector es trobava en aquells dies a Madrid, i el vicerector que el substituïa, igual que el degà de Ciències, m'encolomaren el problema sense més ajuda que bones paraules.

Després d'unes quantes reunions amb professors i alumnes del nostre centre, que es van succeir en un dia intens, vaig tractar de mentalitzar a tots amb la màxima objectivitat possible sobre la situació. Quan vaig entendre que una majoria dels alumnes ja estaven ben informats sobre les conseqüències que podria tenir l'ocupació anunciada d'aquells espais, vaig decidir convocar amb caràcter d'urgència un *referèndum* vinculant per a la direcció del centre.

Segurament em va inspirar un recent i resolutiu referèndum que l'empresa Hunosa, del sector energètic miner, va celebrar amb els seus treballadors a fi de resoldre un conflicte laboral important i que va ser notícia en els mitjans de comunicació de tot Espanya com un fet insòlit en aquell moment polític.

La votació es va fer el divendres 12 de març, mitjançant vot secret dipositat en l'urna instal·lada al vestíbul de l'Escola. La taula estava formada pel secretari del centre, el professor més antic i l'alumne delegat d'escola. Formaven el cens tots els professors, tots els alumnes matriculats i el personal administratiu i de serveis, incloent-hi els de neteja. També hi hagué una representació d'alumnes de Biològiques que va atestar el procediment i el recompte de vots.

Al final del dia es va fer el recompte de vots. Va guanyar el *no* a la cessió d'espais amb prop d'un 70% dels vots emesos. A partir d'aquest moment, avançant-se a les festes falles, l'Escola es va tancar. Quan es va obrir, deu dies després, els desitjats laboratoris de l'última planta, autoritzats pel rector amb caràcter de prioritat màxima, s'havien construït i les instal·lacions avançaven per a donar servei immediat.

Al final del dia es va fer el recompte de vots.

Va guanyar el *no* a la cessió d'espais amb prop d'un 70% dels vots emesos.

Per sorpresa meua, el diari madrileny *Pueblo* va informar d'aquest fet amb bastant detall en l'edició del 24 de març del 1976, amb el títol “**Es busquen aules per a Biològiques**”. L'article descrivia el problema de Biològiques, la marxa i l'intent d'ocupació de les aules d'Agrícoles, la consulta mitjançant referèndum a tot el personal de l'Escola i el desenllaç amb el muntatge dels laboratoris.

La carta de l'exministre Carlos Rein Segura

El 1976 vaig rebre una atenta carta de qui havia sigut ministre d'Agricultura anys arrere i ara presidia el Consell General de Col·legis d'Enginyers Agrícoles.

M'advertia sobre la presentació dels *treballs fi de carrera* dels alumnes de la meua Escola amb la denominació incorrecta de *projecte fi de carrera*.

Així mateix, m'indicava que aquest fet generava conflicte amb els *projectes fi de carrera* de la titulació superior. Per tant, em pregava que ho tinguera en compte a fi d'evitar tensions amb els col·legis oficials d'enginyers agrònoms.

Naturalment, va ser algun meticulós observador del nostre entorn pròxim, àvid de defensar els drets i respectar les distàncies entre els nivells d'enginyers agrònoms i agrícoles, qui va alertar del fet l'insigne i llorejat exministre. Aquest, més polític que universitari i poc coneixedor dels plans d'estudi, va llançar la seua missiva. Quin honor per a la petita Escola que s'ocuparen de la nostra gestió fins al més petit detall!

Eren convulsions del plet per les competències professionals entre els col·legis professionals d'Enginyeria Superior i d'Enginyeria Tècnica.

Eren convulsions del plet per les competències professionals entre els col·legis professionals d'Enginyeria Superior i d'Enginyeria Tècnica.

La meua resposta, en síntesi, va ser:

“El pla d'estudis indica que al final dels cursos s'ha de presentar un *treball fi de carrera*. Però un projecte sempre és un *treball*. I si en el títol del treball apareix la paraula *projecte*, no patisca, que tindrem en compte que el pressupost corresponent, que l'alumne fa constar en el treball, no supere la quantitat màxima fixada en les actuals atribucions i competències professionals de l'enginyer tècnic”.

Perquè aquest era el motiu de la discòrdia en les competències professionals, limitar a través del pressupost la *complexitat i l'extensió* del projecte redactat per un enginyer tècnic en l'exercici de la seua professió.

Una vegada més, el pas del temps ha posat en evidència la feblesa i el poc treball d'alguns plantejaments. Ara està equiparada en totes les enginyeries la idea de treball fi de carrera (TFC) i projecte fi de carrera (PFC), com a tasca final de l'alumne una vegada superats els cursos de la carrera.

Sergio Campos Ferrera

Doctor enginyer de Camins, Canals i Ports

Delegat provincial del Ministeri de l'Habitatge a Alacant (1970-1973)

Director de l'Escola d'Enginyeria Tècnica d'Obres Públiques d'Alacant (1971-1980)

Director provincial d'Obres Públiques i Urbanisme (1983-1985)

Creació de l'Escola d'Enginyeria Tècnica d'Obres Públiques d'Alacant

A fi de complir els objectius del Segon pla de desenvolupament econòmic i social, es promulga el Decret 854/1968, de 4 d'abril, pel qual es creen vuit noves escoles tècniques de grau mitjà, entre les quals hi ha l'Escola d'Arquitectura Tècnica de València i l'Escola d'Obres Públiques d'Alacant. De moment és un simple anunci oficial que obri la porta a una tasca tan il·lusionant com implantar a Alacant uns estudis dels quals no hi havia precedents, però és també un repte.

Com que són escoles de grau mitjà, passen a dependre directament del Ministeri d'Educació. Més endavant, el Decret 1377/1972, de 10 de maig, estableix la nova denominació d'escoles universitàries per a aquestes escoles i, al mateix temps, les integra en les diverses universitats. És llavors quan l'Escola Universitària d'Enginyeria Tècnica d'Obres Públiques d'Alacant passa a formar part de la UPV.

Sorprenentment, avançant-se a la publicació del referit decret de l'any 1972, el rector de la UPV, Rafael Couchoud, ja havia fet l'any anterior –1971–, les gestions i formalitzat els encàrrecs corresponents perquè poguera iniciar-se la marxa de l'Escola en el curs 1971-1972. Això explica l'Ordre del Ministeri d'Educació de 31 d'agost del 1971, per la qual s'autoritza la posada en funcionament

de l'Escola d'Enginyeria Tècnica d'Obres Públiques d'Alacant. Així doncs, les classes comencen un mes després de la publicació de l'ordre ministerial, la qual cosa posa de manifest tot el treball que ja s'havia fet en espera de la disposició referida.

La meua designació com a director de l'Escola Universitària d'Enginyeria Tècnica d'Obres Públiques (EUETOP)

El mes de juny del 1964, acabada la carrera d'Enginyer de Camins, Canals i Ports, em vaig traslladar a Alacant, on vaig començar a treballar com a enginyer col·laborador en la Junta d'Obres i Serveis del Port –que així es deia llavors la Junta del Port, actualment Autoritat Portuària d'Alacant–, en espera que hi haguera alguna vacant de funcionari estatal a la qual poguera optar.

El mes de juny del 1964, acabada la carrera d'Enginyer de Camins, Canals i Ports, em vaig traslladar a Alacant, [...]

El 1971 era representant provincial del Col·legi d'Enginyers de Camins, Canals i Ports a Alacant i vaig rebre una telefonada del nostre molt il·lustre company Rafael Couchoud Sebastià, que en aquell moment era president de l'Institut Politècnic Superior de València. Em va manifestar el desig de posar en marxa l'Escola d'Alacant, i per a fer-ho em va suggerir que convocara una reunió d'enginyers de Camins, Canals i Ports, residents a Alacant, a la qual també ell assistiria.

Vam tenir la reunió de companys i Rafael ens va exposar que el 1968, a través del Decret 854, de 4 d'abril, s'havia creat l'Escola Universitària d'Enginyeria Tècnica d'Obres Públiques a Alacant i que, de moment, no hi havia cap

altra realitat excepte aquesta publicació en el BOE. Allò que no ens va dir (que jo, com és lògic, sí que sabia) és que el meu oncle, Vicente Aleixandre, catedràtic d'institut, era en aquell moment director general d'Ensenyament Mitjà i Professional, càrrec per al qual fou nomenat el 1966 pel ministre d'Educació, José Luis Villar Palasí. Aquella relació familiar arrelada a Alacant afegia un plus al projecte fundacional.

Va continuar dient-nos que ell, com a màxim responsable de l'Institut Politècnic Superior de València, desitjava que com més prompte millor es posara en marxa l'Escola d'Obres Públiques d'Alacant, adscrita al Politècnic de València, per a la qual cosa caldria nomenar un director comissari, amb la doble condició de ser enginyer de Camins, Canals i Ports (millor si era doctor, circumstància que en el meu cas es complia) i, si podia ser, amb una certa experiència en gestió pública.

Després de contestar a unes quantes preguntes que li feren els presents sobre compatibilitat del càrrec per a un funcionari en actiu, moment d'inici de la docència en la nova escola, locals d'ubicació, pla d'estudis, etc., Rafael va dir que volia conèixer propostes dels presents sobre algun d'ells i, com en temps dels visigots, quan els nobles reunits van triar Wamba (600-688) per rei, salvant les distàncies, encara que en última instància la decisió oficialment li corresponguera a ell mateix, preferia basar-la en l'opinió majoritària dels companys presents.

Rafael va dir que volia conèixer propostes dels presents sobre algun d'ells [...] encara que en última instància la decisió oficialment li corresponguera a ell mateix, preferia basar-la en l'opinió majoritària dels companys presents.

Com que quasi totes les opinions exposades apuntaven cap a mi, em vaig manifestar disposat a assumir aquell compromís si era compatible amb la meua

destinació de delegat del Ministeri de l'Habitatge a Alacant, per nomenament del Ministeri el titular del qual en aquell moment era el també valencià i enginyer de Camins, Canals i Ports Vicente Mortes Alfonso.

Un parell de dies després de la reunió dels enginyers de camins d'Alacant, Rafael Couchoud em va telefonar des de València i em digué:

Sergio, posa't en marxa, que et nomenarem director comissari de l'Escola Universitària d'Alacant, adscrita a la Universitat Politècnica de València. Cal buscar locals, professors de les assignatures del primer i segon semestre i proposar un pla d'estudis de la carrera, per a anar implantant a poc a poc els sis cursos semestrals etc.

Els primers passos de l'EUETOP

Reflexionant sobre per on calia començar, em va semblar que era convenient posar-me en contacte, cosa que vaig fer, amb Mariano Nicolás García, governador civil d'Alacant, qui va copsar des del primer moment la importància que la iniciativa tenia per a Alacant i hi va donar tot el seu suport. És així com el mes d'octubre del 1971 vam poder començar el primer curs semestral, amb deu alumnes matriculats. En el segon curs la matrícula va augmentar a 40 alumnes. Les instal·lacions on van acollir-nos amablement no era més que una aula que ens deixaven al campus de Sant Vicent del Raspeig (Alacant) de la incipient Facultat de Ciències del CEU, llavors Divisió de Ciències del Centre d'Estudis Universitaris (CEU d'Alacant) adscrita a la Universitat de València.

Pel que fa al professorat, estava integrat, bàsicament, per enginyers de Camins i també hi van col·laborar alguns professors d'altres centres docents d'Alacant.

En el curs 1971-1972 només va proposar-se l'especialitat de Construccions Civils. Més tard, a partir del curs 1983-1984, s'impartiren les altres dues d'Hidrologia i de Trànsit i Serveis Urbans. La veritat és que si poguérem començar el

mes d'octubre va ser bàsicament per l'ajuda rebuda, com ja he dit, del governador civil, Mariano Nicolás García.

Al mateix temps que a l'octubre es van poder començar les classes a l'aula cedida per la Divisió de Ciències del CEU, ràpidament empenem la cerca de més espai per a impartir docència en el futur immediat. De nou, l'ajuda del governador civil, Nicolás García, va ser decisiva. Va ser ell qui va mitjançar perquè el projecte d'ampliació el fera l'arquitecte José Antonio García Soler, i perquè el cost del projecte i de l'ampliació prevista fóra finançat no per la UPV, sinó amb càrrec al fons de la Comissió Provincial de Serveis Tècnics. En aquest sentit, es va redactar el projecte d'adaptació de l'edifici que havia allotjat l'economat de l'aeroport militar de Rabassa, es van adjudicar les obres i allí s'instal·laren el segon semestre dues aules que s'afegien a les altres dues que ens havien deixat, de capacitat suficient, zona de direcció i secretaria i serveis sanitaris que, més endavant, va ser objecte d'una segona ampliació amb dues aules més.

De nou, l'ajuda del governador civil, Nicolás García, va ser decisiva [...] perquè el cost del projecte i de l'ampliació prevista fóra finançat no per la UPV, sinó amb càrrec al fons de la Comissió Provincial de Serveis Tècnics.

Pel que fa al personal administratiu i de serveis, només disposàvem d'una secretària i d'un ordenança. A poc a poc vam anar rebent el suport de la UPV i la situació es va anar consolidant quant a disponibilitat de mitjans.

Les meues relacions amb la UPV i la Junta de Govern, de la qual formava part com a director comissari, van ser excel·lents. Al principi amb el rector, Rafael Couchoud, que és qui em va embarcar en aquesta aventura i, passat poc més d'un any, quan el van traslladar a Madrid, la meua relació amb el nou rector,

Marcos Rico, va ser molt positiva i, malgrat quedar fora del campus de Vera, va tenir l'EUETOP d'Alacant molt present i pròxima en l'afany de prestar les ajudes necessàries. Cal fer esment especial del director de l'Escola de Camins, Vicente Delgado de Molina, amb qui vaig departir sovint sobre els afers de l'Escola i sempre va acollir amb generositat i estima les meues propostes o consultes.

Rafael Couchoud, que és qui em va embarcar en aquesta aventura i, passat poc més d'un any, quan el van traslladar a Madrid, la meua relació amb el nou rector, Marcos Rico, va ser molt positiva.

Evolució de l'EUETOP i adscripció posterior a la Universitat d'Alacant

En el curs 1986/1987 es va crear una aula delegada de l'EUETOP d'Alacant al campus del Camí de Vera de València. Al principi es va situar als locals de l'Escola de Camins i, dos anys més tard, quan es crea l'Escola Universitària d'Enginyeria Tècnica de Topografia i Obres Públiques, al mateix campus de Vera, passen allà aquests estudis i s'independitza completament d'Alacant. Finalment, quan el curs 1997-1998 els estudis d'Enginyeria Civil s'organitzen en forma cíclica –grau i màster–, els estudis i les titulacions corresponents a Obres Públiques quedaran vinculats a l'ETS d'Enginyers de Camins de la UPV.

D'altra banda, la Universitat d'Alacant, creada el 1979, en tractar d'incorporar nous estudis i titulacions d'enginyeria –enginyeria química, informàtica...– i arquitectura, aconsella l'adscripció de la nostra EUETOP a aquesta Universitat, cosa que es produeix l'any 1991 i passa a denominar-se Escola Politècnica Superior d'Alacant, adscrita a la Universitat d'Alacant, que és la situació actual.

Epíleg

Quan vaig cessar com a director comissari l'any 1980, aquell petit grup de 10 alumnes matriculats el primer semestre de l'any 1971 havia crescut i en cada curs de docència se superaven els 100 alumnes matriculats.

[...] aquell petit grup de 10 alumnes matriculats el primer semestre de l'any 1971 havia crescut i en cada curs de docència se superaven els 100 alumnes matriculats.

És curiós que l'EUNETOP d'Alacant, que al principi es caracteritza per una pal·lària insuficiència de mitjans, transcorreguda poc més d'una dècada, és precisament aquesta escola la que presta assistència a la UPV en el curs 1986-1987, i crea, com ja s'ha dit, l'Aula Delegada al campus del Camí de Vera de València.

En aquest relat hem pogut veure una sèrie de coincidències que van donar com a resultat la creació i posada en marxa a Alacant de l'Escola Universitària d'Enginyeria Tècnica d'Obres Públiques. Com sempre ocorre quan naix una cosa nova, hi van intervenir diversos factors, i potser un d'aquests factors, no menys important i que no he esmentat i deixe per al final, va ser que:

José Luis Villar Palasí i Rafael Couchoud Sebastiá eren dues excel·lents persones i molt bons amics l'un de l'altre. Tots dos estiueren en sengles xalets de la platja de Sant Joan d'Alacant durant bastants anys i van donar testimoniatge de l'estima per Alacant posant en marxa una institució que contribuí al desenvolupament de la ciutat i la província.

Entrevista a Vicente Fullana Serra

Vicente Fullana Serra

Doctor enginyer de Camins, Canals i Ports

Llicenciat en Dret i Filosofia

Agregat d'universitat (1977-1978)

Catedràtic d'universitat (1978-1999)

Professor emèrit (des del 1999)

Tot i que Vicente Fullana no va formar part de la primera Junta de Govern de la UPV, el testimoni que presentem a continuació, a més de ser inèdit, té una importància primordial perquè les seues decisions, com a membre de l'Ajuntament de València, influïren de manera determinant en l'emplaçament territorial i en la gestió dels terrenys de la UPV. El que es relata a continuació és una entrevista que li va fer el periodista Carlos Besó Puchades, precisament amb motiu del 50 aniversari de la fundació de la UPV.

Entrevista

Entrevista a Vicente Fullana Serra

Presentació

Tal vegada molta gent que no tinga relació amb el món de l'enginyeria civil i hidràulica desconeix qui és el senyor Vicente Fullana Serra. La veritat és, però, que darrere d'aquest nom s'amaguen algunes de les decisions més importants sobre les grans infraestructures valencianes dels darrers 60 anys.

[...] darrere d'aquest nom s'amaguen algunes de les decisions més importants sobre les grans infraestructures valencianes dels darrers 60 anys.

Don Vicente, com li diuen els més pròxims, ho ha sigut tot en aquesta vida: enginyer de la Confederació encarregat de la reforma del projecte de la Solució Sud; tinent d'alcalde de l'Àrea d'Urbanisme de l'Ajuntament de València durant l'execució d'aquestes obres; comissari d'aigües del Xúquer; enginyer director de la Confederació Hidrogràfica del Xúquer; catedràtic d'Hidràulica i Hidrologia; catedràtic d'Obres Hidràuliques i impulsor de la Universitat Politècnica de València i de l'ETSECCP (Escola Tècnica Superior d'Enginyers de Camins, Canals i Ports).

Mentrestant, encara tingué temps per a completar la seua formació com a enginyer de Camins, Canals i Ports (ECCP) amb les llicenciatures de Dret i Filosofia. De fet, aquest catedràtic emèrit vitalici no s'ha jubilat del tot i encara ajuda aquell professor que demana els seus serveis, perquè, tal com ressalta, “algunes assignatures de l'ECCP les vaig crear jo mateix”.

Ara, a 89 anys i després de tota una vida dedicada al servei i la millora de la qualitat de vida dels ciutadans, ens concedeix aquesta entrevista en què repassa algunes de les principals anècdotes i dificultats que han dibuixat una llarga i reeixida trajectòria professional.

Com es va gestar el projecte de la UPV? “La superfície on se situa la UPV eren antics terrenys de marjal”

Et contaré el que no s'explica en el llibre de Francisco Ruvira Senent: *La Universidad Politécnica de Valencia: una aventura en los años 60*, que és la història relatada d'un membre de l'Ajuntament de València, que sóc jo.

Encara ho recorde com si fóra ahir. Tot comença a gestar-se al juny del 1968 quan el ministre Villar Palasí signa el decret per a crear l'Institut Politècnic Superior (IPS) de València, germen de l'actual UPV. Per aquesta raó, la primera setmana del mes de setembre del 1968, el flamant president de l'IPS, Rafael Couchoud Sebastià, es reuneix amb l'alcalde de València, Adolfo Rincón de Arellano, a fi d'informar-lo del procés i demanar-li que el consistori li cedisca terrenys per a situar-hi l'Institut, i també una ajuda econòmica.

[...] ho recorde com si fóra ahir. Tot comença a gestar-se al juny del 1968 quan el ministre Villar Palasí signa el decret per a crear l'Institut Politècnic Superior (IPS) de València, germen de l'actual UPV.

En aquest mateix moment, l'alcalde em trasllada el problema sobre la futura ubicació de l'IPS. Li responc que si m'esperen una hora els proporcione diverses opcions. En aquella època jo era tinent d'alcalde i dirigia l'àrea d'urbanisme i obres del consistori. Immediatament parle amb l'arquitecte major de l'Ajuntament, Julio Bellot, perquè reunisca els tècnics i proposen diversos emplaçaments per a la futura UPV.

Als 30 minuts em presenten les dues ubicacions compatibles amb el PGOU: la primera opció era l'horta de la séquia de Vera, i la segona la carretera de les Moreres, on actualment s'alça la Ciutat de les Arts i les Ciències. Al final, Adolfo va triar la séquia de Vera.

Una vegada triada la ubicació, quins són els següents passos que es fan en el procés?

Ja triat l'emplaçament per a la construcció de l'IPS, l'alcalde m'encarrega la tasca d'expropiar els terrenys, és a dir, adquirir el terreny amb declaració prèvia d'interès general amb l'aplicació de la Llei d'expropiació.

Una vegada vaig disposar de tota la informació sobre els propietaris, vaig començar a telefonar-los a fi de concertar-hi una entrevista. I em va sorprendre que tots acceptaren la proposta econòmica que els traslladava inicialment, sense posar-hi problemes ni objeccions.

Quan això em passa set o vuit vegades, vaig als terrenys de la séquia de Vera a fi d'indagar sobre l'assumpte i m'indiquen que els agricultors que treballaven les terres no n'eren propietaris, sinó que en feien ús perquè les tenien arrendades *in saecula saeculorum*, la qual cosa en llei significa que és un lloguer que es transmet de pares a fills i que en aquest cas concret provenia des de final del segle XVIII.

El 1968 encara hi havia aquesta mena d'acords?

L'origen era que antigament aquests terrenys eren marjals, i el rei d'Espanya, Carles III, que ja havia dut a terme el rescat d'aiguamolls, marjals, a Sicília i Nàpols, on havia sigut rei, va decidir convertir-los en terrenys cultivables, per a la qual cosa va portar gent de Sicília perquè executaren aquests treballs.

D'aquesta manera, una vegada adequada la superfície, se la van repartir entre els *amics* i la van arrendar sota la forma jurídica esmentada.

Llavors ja ho vaig entendre tot: ¿com podien posar-me traves si el que obtenien de l'arrendament era una misèria? Els vaig tornar a telefonar i vaig dir-los que l'acord al qual havíem arribat no tenia validesa perquè no m'havien contat el que acabava de saber.

Com es va solucionar el procés d'expropiació?

Abans de formar part de l'Ajuntament, ja havia participat en l'expropiació dels terrenys per a la construcció de l'embassament d'Alarcón, que des del meu punt de vista va ser satisfactori per a totes les parts. Per aquest motiu, vaig dir a l'alcalde que me n'anava a Madrid a parlar amb els tècnics del ministeri i que els proposaria fer la mateixa acció que s'havia dut a terme a Alarcón, que era pagar una indemnització més justa a l'agricultor que treballava la terra.

Una vegada els tècnics acceptaren la meua proposta, vaig posar-me en contacte amb els arrendataris i els vaig proposar diverses solucions: pagar-los una quantitat determinada per cada parcel·la, triar un terreny a les riberes del riu Túria –a Bétera, Casinos o Lliria– que s'havien transformat en regadiu o que exerciren com a bidells, jardiners o qualsevol altre ofici que pogueren exercir en el futur IPS. Els arrendataris triaren majoritàriament aquestes dues últimes opcions.

No vaig tenir problemes en la nova negociació amb els propietaris perquè per a ells això era *pecata minuta* en comparació amb el patrimoni de què disposaven. Per cert, me n'oblidava, també vaig haver de negociar amb el bisbe,

José María la Higuera, que representava la institució de la Mare de Déu dels Desemparats, propietària també d'unes quantes parcel·les.

[...] els vaig proposar diverses solucions: pagar-los una quantitat determinada per cada parcel·la, triar un terreny a les riberes del riu Túria [...] o que exerciren com a bidells, jardiners o qualsevol altre ofici que pogueren exercir en el futur IPS.

Així mateix, en l'àmbit de la docència també va estar vinculat des del principi a la UPV?

Després de la reunió amb l'alcalde, Rafael Couchoud ens reuneix a mitjan setembre del 1968 als enginyers de Camins de València, a l'Oficina Regional de Carreteres perquè entre tots impulsàrem la creació de l'actual ETSECCP (Escola Tècnica Superior d'Enginyers de Camins, Canals i Ports).

Ens comenta que les classes havien de començar al final de setembre del 1968 i que necessitava professors. El primer curs era comú entre Camins, Industrials, Arquitectura i Agrònoms i jo m'hi vaig oferir voluntari. En la meua primera experiència com a docent universitari em va tocar impartir àlgebra lineal, de la qual a penes tenia coneixements. Recorde que en vaig aprendre molt a través de manuals i llibres, era la primera vegada que tocava àlgebra lineal!

El primer curs, vam impartir-lo a l'actual Facultat de Psicologia de la Universitat de València, que aleshores era l'ETS d'Enginyers Agrònoms i ens va cedir les aules situades als soterranis.

El primer curs, vam impartir-lo a [...] l'ETS d'Enginyers Agrònoms i ens va cedir les aules situades als soterranis.

Quan s'instal·len definitivament en la ubicació actual de la UPV?

Un any més tard ens instal·lem en l'edifici provisional, a la vegada seu de l'Escola d'Arquitectura Tècnica, avui Escola Tècnica Superior d'Enginyeria d'Edificació, i el 1972 ens traslladem a la ubicació actual de l'Escola de Camins. Les quatre primeres escoles de la UPV van ser Arquitectura, Camins, Industrials i Agrònoms.

Recorde que el concurs per a dissenyar les instal·lacions el va guanyar un despatx d'arquitectes de Barcelona que proposava que la planta baixa dels edificis estiguera lliure, que la primera altura fóra per a les aules i que en la segona se situaren els despatxos dels professors. No obstant això, amb el pas del temps la planta baixa ha acabat sent ocupada per despatxos per a professors.

Aquest disseny inicial era una idea molt bona perquè hi haguera més convivència com ocorria al principi. Va ser una experiència inoblidable!

Què destacaria del començament?

La implicació total i desinteressada de les persones que formàrem el projecte de creació de l'ETSECCP. Van ser anys de molta faena, esforç i dedicació, i alhora de moltes alegries. Vam estar quatre anys sense cobrar; i els primers sous eren inferiors al que percebien les dones de la neteja de l'Escola. Ningú era professor per diners!

Per què va haver-hi divergències a l'hora de determinar l'extensió dels terrenys que es volien adquirir?

Vaig proposar expropiar des de l'autovia fins a les vies del tren i em van qualificar quasi de *boig* perquè deien que era una superfície molt extensa. Per això vaig

defensar que almenys s'hauria d'adquirir la meitat dels terrenys que arribaven fins a l'antic transformador que tenia Hidroelèctrica, a l'altura de l'actual Escola de Disseny.

Vaig proposar expropiar des de l'autovia fins a les vies del tren i em van qualificar quasi de boig perquè deien que era una superfície molt extensa.

En aquest sentit, el temps m'ha acabat donant la raó perquè posteriorment s'han anat comprant terrenys i han arribat fins a la via, com vaig proposar al principi. Jo buscava els límits naturals. De fet, actualment la UPV ja no pot créixer més, hauria de fer-ho cap a la platja, i això és inviable.

Si la UPV no pot créixer més, quina solució es podria articular?

Fa molts anys, quan es construïa la presa de Tous, es va pensar dissenyar a Tous un gran laboratori d'obres hidràuliques, però no es va dur a terme per reticències de la mateixa Universitat, que preferia situar-lo al mateix espai on s'imparteix la docència. No obstant això, jo argumentava que una de les institucions capdavanteres en aquest àmbit, la Universitat de Delft (Holanda), té situat el laboratori a 80 quilòmetres de distància.

La meua opinió és que la UPV té prou terreny sempre que els diversos laboratoris es traslladen al seu hàbitat natural. Per què el Laboratori de Costes i de Ports no és al port de València? Per què els hivernacles no són en qualsevol localitat de l'horta? Ací ho han volgut centralitzar tot, en lloc de diversificar els laboratoris en els seus hàbitats naturals.

La meua opinió és que la UPV té prou terreny sempre que els diversos laboratoris es traslladen als seus hàbitats naturals.

Com sorgeix l'actual Departament d'Hidràulica i Medi Ambient, precursor de l'Institut d'Investigació d'Enginyeria de l'Aigua i el Medi Ambient (IEAMA)?

En realitat, el primer director va ser José Luis Adalid Elorza. Jo el vaig substituir després, en el curs 1987-1988. En aquell moment, els departaments eren una autèntica novetat dins de l'àmbit universitari perquè l'organització depenia més aviat de les escoles.

Quan vaig accedir al càrrec com a director, vaig tractar d'impulsar el Departament reunint els enginyers de Camins i Industrials en la mateixa àrea i creant el Laboratori d'Hidràulica i Obres Hidràuliques de la UPV.

El Departament d'Hidràulica i Medi Ambient va ser un dels pioners a impulsar les estades de joves investigadors a l'estranger. Com es va gestar aquell projecte?

El professor Andrés Sahuquillo va tenir un paper fonamental en aquest àmbit perquè tenia contactes en algunes universitats americanes. En concret, mantenia una excel·lent relació amb un professor de la Universitat de Colorado, el doctor Jevjevich. Fou per aquest motiu que vam fer un projecte de recerca conjunt sobre l'estat dels aqüífers de l'estat de Colorado i els de la Plana de Castelló. Aquell va ser el primer projecte de recerca important que vaig fer sent director del Departament.

Aquesta circumstància ens va permetre enviar els primers estudiants del Departament a fer les seues tesis doctorals a aquell centre, com ara Juan Marco i Francisco Ramos i més tard Félix Francés, que ara són catedràtics i professors de la UPV.

Anys més tard, es va crear el programa Erasmus i val a dir que partíem amb avantatge perquè ja teníem relació amb universitats de França, Itàlia i Anglaterra. De fet, els primers anys de la UPV jo m'encarregava de l'àrea d'intercanvi d'alumnes, i molts d'ells van anar a Europa i fins i tot a Turquia a fer estades

de tres mesos. En aquella època era un gran avantatge competitiu tant per als alumnes com per a la Universitat. Ningú no se n'anava a l'estranger!

Anys més tard, es va crear el programa Erasmus i val a dir que partíem amb avantatge perquè ja teníem relació amb universitats de França, Itàlia i Anglaterra.

Amb la perspectiva del temps, com ha canviat la recerca?

La recerca ha tingut una etapa molt bona, sobretot al final del segle XX i principi del XXI. En el cas del nostre Departament hem fet molts contractes d'R+D+I amb confederacions hidrogràfiques d'Espanya, amb entitats estrangeres... Es feien estudis teòrics i pràctics per a la gestió de l'aigua i construcció de preses.

Ara, però, ha arribat una època sense tanta disponibilitat de recursos econòmics i les confederacions –que tenen molt de treball per fer– no disposen de prou pressupost per a invertir, raó per la qual crec que la contractació ha disminuït.

Personalment, he tractat de buscar finançament a l'estranger, però el principal obstacle amb què he topat és que ens exigeixen traslladar la logística a l'exterior, i això no és possible. No som una empresa!

Quan es va jubilar?

El 30 de setembre del 1999. Recorde aquell dia perquè justament cinc anys abans, el 30 de setembre del 1994, es va publicar en el BOE que la jubilació, en el cas dels professors universitaris es prorrogava dels 65 als 70 anys. Salvat d'un pèl!

Però, vostè s'hauria jubilat abans?

No, no... jo no m'hauria jubilat mai. De fet, el mateix any que em *van jubilar*, el Departament va sol·licitar que em nomenaren catedràtic emèrit perquè poguera continuar impartint docència.

D'aquesta forma, el Consell Universitari va acordar nomenar-me *professor emèrit*, cosa que em permeté continuar la docència i impartir el mateix nombre d'hores lectives que les que feia abans de la jubilació durant un període de set anys, i cobrar com si fóra professor associat.

[...] el Consell Universitari va acordar nomenar-me *professor emèrit*, cosa que em permeté continuar la docència [...]

No obstant això, després de superar aquest temps ja no podia obtenir retribució econòmica, i com que personalment per a mi els diners no han sigut mai una prioritat, vaig continuar fent classes fins fa uns tres o quatre anys, quan vaig decidir abandonar l'ensenyament per tal de no entrebancar el pas als professors més joves. Jo impartia les classes que no podia fer cap professor del Departament, en bona part perquè eren assignatures que havia creat jo mateix.

Per tant, ja es troba totalment retirat de la docència?

No del tot. Actualment sóc *professor ajudant* de qui requereix els meus serveis. En aquest cas, l'única matèria que impartisc de manera regular és Ètica de l'Enginyeria Civil, que vaig crear jo mateix l'any 2000. El professor Joaquín Catalá Alís s'encarrega de la part d'enginyeria i jo de la filosòfica.

És admirable la seua vocació per la docència.

Per a mi no és admirable ni comporta cap esforç. Tota la vida he tingut inquietud per saber.

Decrets de l'etapa inicial (1968-1977)

1968

► **Decret 854/1968, de 4 d'abril**

Creació de noves escoles tècniques de grau mitjà.

Es creen vuit noves escoles, entre les quals hi ha l'Escola d'Arquitectura Tècnica a València i l'Escola d'Obres Públiques a Alacant.

► **Decret llei 5/1968, de 6 de juny**

Mesures urgents de reestructuració universitària (creació dels instituts politècnics superiors de Barcelona i València).

► **Decret 1.865/1968, de 27 de juliol**

Rafael Couchoud Sebastià és nomenat president de l'Institut Politècnic Superior de València.

► **Decret 2.731/1968, de 24 d'octubre**

Organització de l'Institut Politècnic Superior (creació de les escoles d'Arquitectura, Camins i Industrials, i integració de l'Escola d'Agrònoms en l'IPS).

1971

▶ **Decret 495/1971, d'11 de març**

S'aprova l'estructura departamental de l'Institut Politècnic Superior de València i es constitueix la Universitat Politècnica (transformació de l'IPS en UPV).

▶ **Decret 1.341/1971, de 14 de maig**

S'aproven els Estatuts provisionals de la Universitat Politècnica de València.

1972

▶ **Decret 1.377/1972, de 10 de maig**

Integració de les escoles d'Arquitectura i Enginyeria Tècnica en la Universitat com a escoles universitàries d'Arquitectura Tècnica i Enginyeria Tècnica (les escoles d'Arquitectura Tècnica, d'Enginyeria Tècnica Agrícola, d'Enginyeria Tècnica Industrial – de València i d'Alcoi– i d'Obres Públiques d'Alacant s'integren en la UPV).

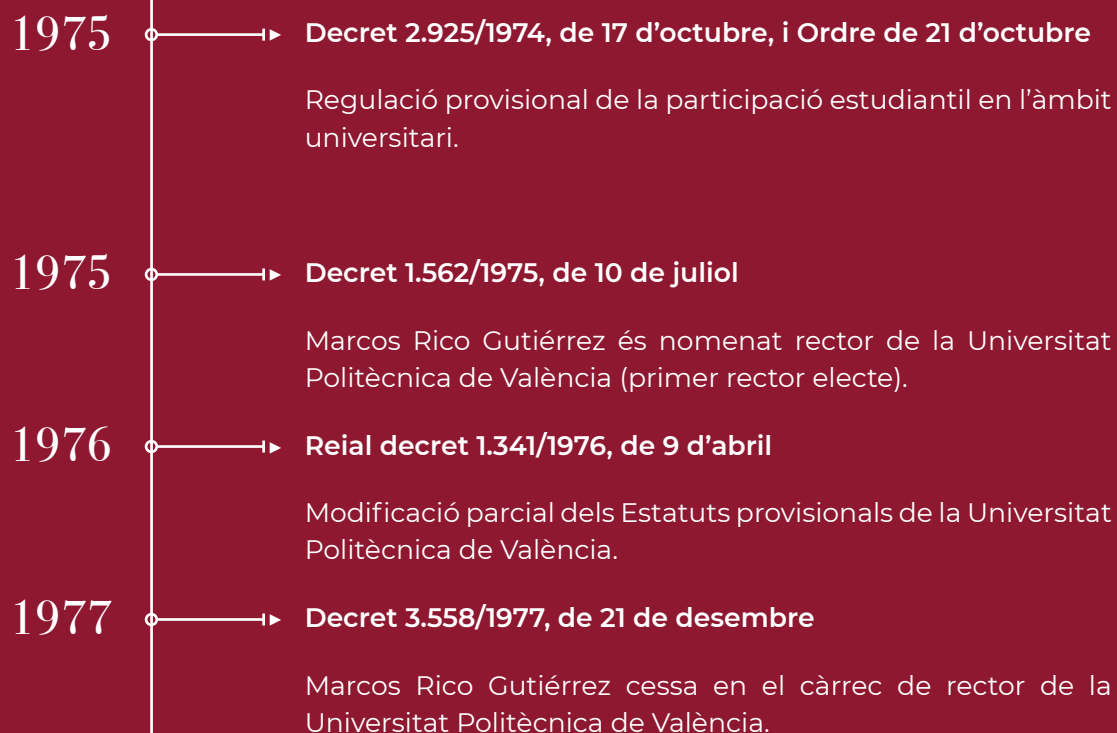
1973

▶ **Decret 232/1973, de 9 de febrer**

Rafael Couchoud Sebastiá cessa en el càrrec de rector de la Universitat Politècnica de València.

▶ **Decret 233/1973, de 9 de febrer**

Marcos Rico Gutiérrez és nomenat rector de la Universitat Politècnica de València.

-
- A vertical timeline on a dark red background. A white vertical line runs down the left side, with small white circles at each year mark. To the left of the line are the years 1975, 1975, 1976, and 1977. To the right of the line, white arrows point to the corresponding decree text. The text is in white and includes the year of the decree, the date, and a brief description of the decree's content.
- 1975** → **Decret 2.925/1974, de 17 d'octubre, i Ordre de 21 d'octubre**
Regulació provisional de la participació estudiantil en l'àmbit universitari.
 - 1975** → **Decret 1.562/1975, de 10 de juliol**
Marcos Rico Gutiérrez és nomenat rector de la Universitat Politècnica de València (primer rector electe).
 - 1976** → **Reial decret 1.341/1976, de 9 d'abril**
Modificació parcial dels Estatuts provisionals de la Universitat Politècnica de València.
 - 1977** → **Decret 3.558/1977, de 21 de desembre**
Marcos Rico Gutiérrez cessa en el càrrec de rector de la Universitat Politècnica de València.

Ministres d'Educació i Ciència

que van visitar la UPV en els seus primers anys

- ▶ José Luis Villar Palasí (*abril 1968 - juny 1973*)
- ▶ Julio Rodríguez (*juny 1973 - gener 1974*)
- ▶ Cruz Martínez Esteruelas (*gener 1974 - desembre 1975*)
- ▶ Carlos Robles Piquer (*desembre 1975 - juliol 1976*)

Galeria d'imatges